

॥ त्रिलोकीचे राजे ॥

प.पू.श्री बापुराव महाराज खातखेडकर

व

प.पू.श्री मायबाई महाराज खातखेडकर

यांचे समग्र जीवन दर्शन

भाग – १२

-: लेखक :-

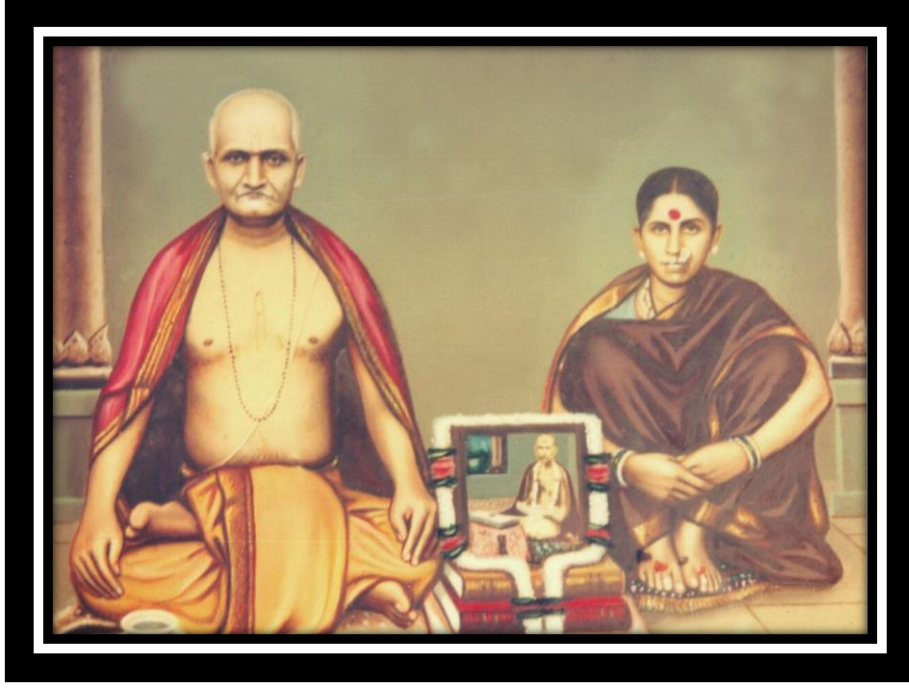
सुधीर अच्युतराव भालेकर, पुणे

-: प्रकाशक :-

मधुकर कृष्णराव खातखेडकर

एन १५, रेशिमबाग,

नागपूर

कृपासिंधु प.पू.बापुराव महाराजांचा अधिकार

पू. बुक्केवाले (नानाजी) महाराज यांचे आडनाव अकोजवार होते. त्यांना नाना पांचाळ म्हणून हाक मारीत होते. ते सोनार होते. यांचा भैयासाहेब राजकारणे यांच्याशी संबंध भैयासाहेब वरोडाला नोकरीवर असतांना आला. पू. बुक्केवाले महाराज वरोडा-वणी मार्गावर कावडीगावचे राहणारे होते. ते राम व हनुमान भक्त होते. ते हाताला झटका देऊन बुक्का काढून पुरुषांना देत असत आणि लाल पिंजर (कुंकू) काढून बायकांना द्यायचे. या पिंजरला व बुक्क्याला सुगंध येई. ते त्यांच्या शिष्यांकडे गावोगावी जात असत. कधी ते ताट मागून त्यांत एक दीड किलो पेढे, चिरंजीचे दाणे (साखर फुटाणे) काढत असत व त्यावेळी हजार लोकांमध्ये प्रसाद म्हणून वाटत असत. ते नारायण- नारायण म्हणत. ते पंढरपुरला दरवर्षी जात असत. परत येतांना ते नागपूरला भैयासाहेबांकडे बजेरियात व पू. बापुराव व पू. मायबाईंकडे येत. भैयासाहेबांमुळे त्यांचा पू. बापुराव व पू. मायबाईंशी भेटीचा योग आला. ते वयोवृद्ध होते आणि पू. मायबाईला मुली सारखे मानत होते आणि प्रेम ही करीत होते. ते पू. मायबाई व पू. महाराजांकडे मुक्कामाला यायचे. शुभ्र धोतर, जुन्या पद्धतीचा नाडीचा सदरा (बाराबंदी), पागोटे, पायी खडावा, कपाळाला वैष्णवी गंध हा त्यांचा वेष होता. त्यांना पांढऱ्या मिशा असून आकर्षक व्यक्तिमत्व होते. त्यांचे देव आणि पूजेचे साहित्य ते बरोबर नेत असत. ते कुठेही असले तरी देवपूजा चुकवीत नसत. दरवर्षी ते रामनवमी उत्सव साजरा करीत होते. कावडीगावात उत्सवाच्या दुसऱ्या दिवशी महाप्रसाद आणि काला करीत असत. या उत्सवात महाप्रसादासाठी सात घंघाळी पुरण तयार होत असे. या महोत्सवात भजन, कीर्तन ऐकायला लोक येत होते. अनेक लोक त्यांना घरी घेऊन जात आणि आणि संत म्हणून त्यांची पूजा आणि आदरातिथ्य करीत होते. पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई नानाजी बुक्केवाले महाराजांना

मान देत असत. ते हजर असलेल्या शिष्यांना नानाजी महाराजांना नमस्कार करा म्हणून सांगत. पू. बापुराव महाराजांचे भक्तगण ज्यांनी घटना बघितली त्यांनी सांगितले -

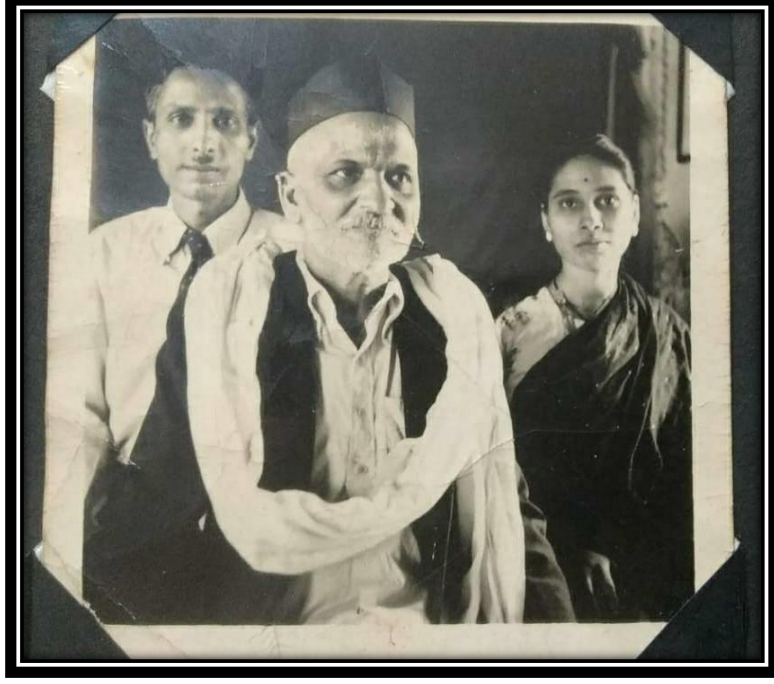
१९५२ साली पू. बुक्केवाले महाराज व पू. बापुराव महाराज बजेरियात भैयासाहेब राजकारणेकडे होते. पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य आणि राजकारणे मंडळी हजर होती. हजर पुरुष मंडळींनी नमस्कार केल्यावर नानाजी महाराज बोटाची हालचाल करून नारायण नारायण म्हणत त्यांच्या हातावर सिद्धीद्वारे बुक्का काढून देत होते तर बायकांना पिंजर (कुंकू) देत होते. अचानक नानाजींच्या हातातून बुक्का/कुंकू येणे बंद झाले. नानाजी महाराज अस्वस्थ झाले. नानाजी महाराजांनी पू. बापुराव महाराजांकडे बघितले. पू. बापुराव महाराज मिशकिलपणे हसत होते. नानाजी महाराजांच्या दृष्टिमध्ये जणू विनंती होती "बापुराव तू तर स्वतःच माझा पांडुरंग आहेस. तूच माझ्या हृदयांत आहेस. सिद्धीद्वारे लोकांना तुझाच प्रसाद मी वाटतो. हा प्रसाद मी वाटू नको काय?" पू. बापुरावांना सिद्धीकार्य थांबविण्याचा अधिकार होता हे त्यावेळी सगळ्यांना कळले.

पू. बापुराव महाराज एका शिष्याला म्हणाले "ए डेंगाड्या, नानाजीला नमस्कार कर. अचकट बिचकट चाळे करू नको."

त्या शिष्याने नानाजी महाराजांना नमस्कार केल्याबरोबर सिद्धीचे काम सुरु होऊन नानाजी महाराजांच्या हातातून बुक्का/पिंजर(कुंकू) निघू लागले.

वसंतराव घाटे यांची पू. बापुराव महाराजांची भेट १९५२ साली डॉ. भालेकरांमुळे झाली. डॉ. बाबुराव पांडे डॉ. भालेकरांच्या व्यवस्थेसाठी काही स्वयंसेवकांना संध्याकाळी घरी बोलावीत असत. त्यांत वसंतराव घाटे येत होते. चमत्कारिकरीत्या पू. बापुराव महाराजांनी डॉ. भालेकरांची तब्येत विभूती आणि दृष्टिक्षेपाने सुधारली ह्या अनुभवाने वसंतराव घाटे पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य झाले. त्यावेळी आण्याजी बक्षींची मुलगी व अंबूताई भालेकरांची बहिण आक्का रोडे ह्यांनी छिंदवाड्याचे आण्याजी रोडे ह्यांची पुतणी सुमन वसंतरावसाठी सुचविली. त्यांचे लग्न झाले. सुमन ही प्रभा घाटे झाली. पू. बापुराव महाराज १९५४ साली अधून मधून वसंत घाटेकडे बसायला जात. बैठकीत चहा-पानदानाबरोबर चर्चाही होत असे. पू. महाराज प्रभा घाटे ला वासंती म्हणून हाक मारीत. वसंत घाटेची पत्नी म्हणून तिला वासंती हे नाव त्यांनी दिले. एकदा वासंती देवघरात पूजा करीत असताना पू. महाराजांनी देवघरात जाऊन तिला रामरक्षा वाचायला सांगितली.

१९५४ साली वसंतराव घाटे यांचे मेहुणे (बहिणीचे यजमान) डी.वाय.एस.पी. केशवराव निमोणकर वसंतराव घाटेकडे आले असतांना पू. बापुराव महाराजांच्या गोष्टीने आकृष्ट झाले. केशवराव हे धार्मिक होते व पू. गुलाबराव महाराज माधान ह्यांच्या साहित्याने भारावले होते. वसंतराव घाटेकडे पू. बापुराव महाराज यांनी बैठकीत संत गुलाबराव महाराजांनी लिहिलेल्या मधुराभक्ति आणि अद्वैत तत्त्वज्ञान शिष्यांना उलगडून सांगितला. पू. बापुराव महाराजांनी सरळ सोप्या भाषेत सांगितलेल्या गोष्टीने केशवराव निमोणकरांच्या मनावर छाप पडली. त्यांनी पू. महाराजांचा गुरुमंत्र सहकुटुंब घेतला. त्यांची मुले बाळे बंडू व मुली वृंदा, कुंदा पू. महाराज मायबाईकडे येत असत.

प.पू.बापुराव महाराज, वसंतराव व प्रभा उर्फ वासंती घाटे

एकदा डी.एस.पी. केशवराव निमोणकर वसंतराव घाटेकडे उतरले असतांना पू. बापुराव, पू. मायबाई व पू. बुक्केवाले महाराज हे वसंतराव घाटेकडे आले होते. पू. बुक्केवाले महाराज यांनी भक्तगणांना पिंजर व बुक्का वाटला. सुमन घाटे पूजा आटोपून बैठकीत आल्या व पू. बुक्केवाले महाराजांना नमस्कार केला. त्यावेळी अनेक वेळा बोट फिरवून सुद्धा पिंजर निघत नव्हते. त्यानंतर सुमनताईने पू. बापुराव महाराजांना नमस्कार केला. पू. बापुराव महाराजांनी सुमनताईच्या पाठीवर थाप मारून आशीर्वाद दिला. पू. बापुराव महाराज त्यावेळी पू. बुक्केवाले महाराजांना म्हणाले "चालू द्या" थोड्यावेळाने पू. बुक्केवाले महाराज पिंजर, बुक्का काढून वाटू लागले. केशवराव निमोणकर यांनी पू. बापुराव महाराजांना याबद्दल विचारले तेव्हा पू. बापुराव म्हणाले "सुमन पू. बाबासाहेब महाराजांची पूजा करून आली होती. पू. बाबासाहेबांना सिद्धी हा प्रकार आवडत नव्हता म्हणून पू. बाबासाहेबांनी सिद्धी तात्पुरती बंद केली." निमोणकरांना पू. बापुराव महाराजांच्या सांगण्याचा अर्थ आणि अधिकार कळला. पू. बापुराव महाराज स्वतःला अधिकारी व्यक्ति समजत नसत. सर्व कर्ते करविते त्यांचे सद्गुरु पू. बाबासाहेब गढीकर आहेत असे ते सर्वांना सांगत. ते म्हणत "मी महाराज नाही. माझ्याजवळ सिद्धी नाही. कुठलाही अधिकार नाही. माझ्याजवळ राख आहे आणि माळ आहे." ते म्हणत "मी तर बापू बेटा आहे." म्हणजे पू. बाबासाहेब महाराजांचा लाडका मुलगा आहे. शिष्यांना पू. बापुराव महाराजांचे चमत्कार दिसले व त्याचे श्रेय त्यांना बोलून दाखविले की ते म्हणत -

"मेरा मुझमें कुछ नहीं, जो कुछ है सो तोर ।
तेरा तुझको सौंपते, क्या लागत है मोर ॥"

लिखाणातील तत्वज्ञान पू. बापुराव लोकांना सांगत नसत तर ते आचरणात आणीत होते.

पू. बुक्केवाले महाराज अनेकांना संकट निवारण्यासाठी ताईत, गंडा-दोरा देत असत आणि रामनाम जपायला सांगत. त्यांना मिळालेली दक्षिणा ते उत्सव आणि अन्नदानासाठी खर्च करीत होते. कावडीगावचे विठू नारायण खुसपुरे हे पू. बुक्केवाले महाराजांचे लाडके शिष्य. यांनी कावडीला दोन एकर जागा हनुमान मंदिर आणि राहण्यासाठी बुक्केवाले महाराजांना दिली होती. माजरी कोळसा खाणीसाठी ही जागा अधिग्रहण झाल्यावर खुसपुरे यांनी हनुमंताची मूर्ति यवतमाळ जिल्ह्यात वणी तालुक्यात मोहर्ली गावी शेतात स्थापित केली आहे. पू. बुक्केवाले महाराज ११० व्या वर्षी इहलोकी गेले.

पू. मायबाईंनी गुरुमंत्र कोणाचाही घेतला नव्हता. पू. बापुराव महाराज पू. बुक्केवाले महाराजांना म्हणाले "नानाजी, ही रामभक्त आहे. तिला मंत्र द्या."

पू. बुक्केवाले महाराज म्हणाले "बापुराव, मी ब्राह्मण नाही. मी ब्राह्मणाला गुरुमंत्र देत नाही. मला तसा अधिकार नाही. मैना ही पुण्यवान आहे. ती ब्राह्मण आहे. मी मंत्र सांगतो तो तिला द्या." बुक्केवाले महाराजांनी गुरुमंत्र सांगितला आणि तो मंत्र पू. बापुराव यांनी पू. मायबाईंना दिला.

सूरदास म्हणाले "परमेश्वराची लीला अशी वेगळीच आहे. संतकार्य एकमेकांच्या सहाय्याने चालते. पू. बुक्केवाले महाराज व पू. बापुराव महाराज यांनी एकरूप होऊन सद्गुरु कार्य केले. पू. मायबाई ह्या पू. बापुराव महाराजांची दर रोज पाद्यपूजा करू लागल्या. ते पाद्यतीर्थ प्राशन केल्याशिवाय जेवत नसत. या पूजेमुळे पू. बापुराव महाराजांचे चरणतीर्थ रोज घरच्या सदस्यांना आणि हजर असलेल्या भक्तांना मिळत असे." ज्या लोकांना पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई महाराज यांचा पादस्पर्श झाला आणि पाद्यतीर्थ मिळाले ते भक्त परमभाग्यवान आहेत. ही जोडी राधा-कृष्णच होती आणि त्यांच्या शिष्यांचा भाव या संताप्रति तसाच होता.

डी.एस.पी. केशवराव निमोणकर यांनी वसंतराव घाटेकडे सत्यनारायणाची पूजा केली. पू. बापुराव महाराज, पू. मायबाई मुलाबाळांसह जेवायला व प्रसादासाठी आले होते. डॉ. अण्णासाहेब भालेकर पण त्यांच्या बरोबर होते. डॉ. भालेकरांना डॉ. बाबुराव (बी.जी.) पांडे यांनी अपेन्डीसायटिस झाल्याचे निदान केले व त्यासाठी ऑपरेशन करण्यासाठी दवाखान्यात दाखल होण्याचा सल्ला दिला होता. डॉ. भालेकरांचे खूप जोराने पोट दुखायचे. त्यांनी ऑपरेशन केले नाही. पू. बापुराव महाराज जेवतांना डॉ. भालेकरांना म्हणाले "डॉक्टर दडपून खा. डॉक्टर दडपा बर का." पू. महाराजांनी स्वतःच्या पानातील लाडूचा घास डॉ. भालेकरांना दिला. जेवणानंतर पान खातांना पू. महाराज डॉ. भालेकरांना म्हणाले "डॉक्टर कुठे आहे तुमचे परपेंडीकुलर?" हे ऐकून डॉ. भालेकरांच्या डोळ्यातून अश्रुधारा वाहू लागल्या. डॉ. भालेकरांचा त्रास बरा झाला व ऑपरेशनची गरज पडली नाही. पू. बापुराव महाराजांचा अधिकार आणि डॉ. भालेकर यांची सद्गुरुवर निस्सीम श्रद्धा आणि त्यांचा विश्वास यामुळे त्यांचा आजार बरा झाला.

नागपूरच्या कॉटन मार्केटजवळ लोखंडी पुलाजवळ न्हावी समाजाचे कृष्णराव महाराज राहत होते. ते त्यांच्या पत्नी, मुल व १-२ शिष्यांसह पू. बापुराव महाराजांच्या दर्शनासाठी पिंगळे यांच्या वाड्यात आले. त्यांना बजेरियातील नामदेवराव यांनी पू. बापुराव महाराजांकडे आणले. नामदेवराव हे पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य होते. ते पू. महाराजांच्या दर्शनासाठी पू. महाराजांच्या घरी आणि भैयासाहेब व बाबासाहेब

राजकारणेकडे पू. महाराज आले असतांना येत असत. तसेच माणिकराव शिंपी हे बजेरियात राहत होते. ते पण पू. महाराजांच्या दर्शनाला येत होते. कृष्णराव महाराजांच्या चेहऱ्यावर वेड्यासारखे हावभाव, डोळे ताठ करून त्राटक करणे, डोळे मिचकावणे आणि शरीराला झटके येत असत. त्यांच्या पत्नी पू. बापुराव व पू. मायबाईंना म्हणत "कृष्णराव पागलासारखे वागतात. ते नाव्ही समाजाचे होते, पण धंदा बरोबर करीत नाही. त्यांचे संसाराकडे लक्ष नाही. पोरांकडे दुर्लक्ष होते. त्यांना बर करा. लोक उगाच त्यांना महाराज म्हणून मानतात व त्यांच्याकडे येऊन बसतात. त्यामुळे धंदा आणि घराकडे दुर्लक्ष होते. त्यांना काही सांगा." पू. बापुराव महाराजांनी दोघांनाही जप करायला सांगितला. ते शर्ट पायजामा अशा साध्या वेषात राहत असत.

'सटक सीताराम' - नागपूरला दत्त उपासक सीताराम महाराज होते. त्यांच्याकडे भूतबाधा आणि संसारिक कष्ट निवारणार्थ लोक जात असत. त्यांच्या अंगात दत्ताचा संचार होतो असे लोक म्हणत. पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य रंगराव देशमुख यांनी विचारले की काही लोकांना देवी देवतांचा संचार कां होतो? त्यावर पू. बापुराव म्हणाले "काही अतृप्त आत्मे पूर्व जन्मी उपासक असतात ते अशा लोकांमधे प्रवेश करतात आणि त्यामुळे शरीरात संचार होतो."

इंदापवार कुटुंब पू. बापुरावांचे शिष्य होते. त्यांच्या बहिणीचा एका कलेक्टर बरोबर विवाह झाला. तिच्या मुलाला भूतबाधा झाली म्हणून सटक सीताराम महाराजांकडे जात असे. ती पुढे सटक सीतारामांकडेच राहू लागली. त्याकाळी वर्तमानपत्रात हे प्रकरण गाजले. हे गृहस्थ पू. बापुरावांकडे आले की पू. बापुराव म्हणत "हे सटक सीताराम आले."

सूरदास म्हणाले की पू. बापुरावांचे शिष्य 'सटक सीताराम' याचा अर्थ असा लावायचे की ज्याचे डोके सटकले आहे, म्हणजे Derailed person किंवा अशा व्यक्तिची सटक काढावी म्हणजे निर्भर्त्सना करून त्याला तंबी द्यावी. काही वर्षांनी सटक सीतारामाची बुवाबाजी बंद झाली.

अण्णासाहेब उर्फ गं.स.गोखले हे सी.पी. एण्ड बेरार शाळेचे अधीक्षक, लक्ष्मणराव मोहिते यांच्या वाड्यात रहायचे. या वाड्यात तात्याजी भालेकर राहत होते. तात्याजीकडे पू. बापुराव महाराज येत असत. यामुळे मोहिते आणि गोखले कुटुंबाची पू. बापुराव महाराजांची भेट झाली. अण्णासाहेब गोखले यांची पू. बापुराव महाराजांवर श्रद्धा दृढ झाली. ते त्यांचे शिष्य झाले. श्रीमंत सरदार आबासाहेब गुजर यांच्या सहाय्याने अण्णासाहेब गोखले यांनी सी.पी.एण्ड बेरार शाळेची स्थापना नागपूरला महाल येथे केली. त्याकाळी ही शाळा नावाजलेली होती. अण्णासाहेब महाल विभागात घोघरी जात असत आणि हुशार मुलांनी सी.पी.एण्ड बेरार शाळेत प्रवेश घ्यावा म्हणून वैयक्तिक प्रयत्न करीत असत. मधु, सिंधू व बाळ यांनी सी.पी.एण्ड बेरार शाळेत प्रवेश घेऊन मॅट्रिकची परीक्षा पास केली. अण्णासाहेब गोखलेकडून संत बापुराव महाराज खातखेडकर यांची माहिती श्रीमंत आबासाहेब गुजर यांना कळली. ते पू. बापुराव महाराजांच्या दर्शनार्थ येऊ लागले. पू. बापुराव महाराजांना श्रीमंत आबासाहेब गुजर जेवायला बोलवायचे व अहेर देऊन सन्मान करायचे. गुजर यांच्याकडे लग्न असले की पू. बापुराव महाराजांचे पूजन करून ते कार्य शुभारंभ करीत. पू. बापुराव महाराज २५-३० शिष्य घेऊन श्रीमंत गुजरांकडे जेवायला जायचे. श्रीमंत

गुजर बरेच वर्ष म्हणजे पू. बापुराव महाराज रेशिमबागला येई पर्यंत दसऱ्याच्या दिवशी पू. महाराजांना सोन (आपट्याची पाने) वहायला दरबारी वेषभूषेत आणि शस्त्र कमरेला धारण करून यायचे. ते पू. बापुराव महाराजांना नमस्कार करून जात असत.

श्री रंगराव माधव देशमुख हे रामभाऊ पाध्ये आणि गोविंदराव मुकटे यांच्यामुळे पू. बापुराव महाराजांकडे आले. ते इलेक्ट्रिसिटी बोर्ड ऑफिसमध्ये कामाला होते. श्री रंगराव वाकर रोडला शेराळकर वकीलांच्या घरी राहत. ते रोज पू. महाराजांच्या दर्शनाला येत आणि बजेरियात सुद्धा जात असत. त्यांच्या लग्नासाठी सुशीलाचे स्थळ आले. देशमुख मंडळीला मुलगी एकाच वेळी बघायची होती म्हणून रंगरावच्या घरून सुशीलाच्या वडिलांना सांगितले की मुलीला देशमुखाकडे दाखवायला घेऊन या. सुशीलाचे वडील नाराज झाले. त्याकाळी मुलगी बघायची असेल तर मुलगी जेथे राहते तेथेच बघायला जावे लागे. यामुळे देशमुखाकडील नातेवाईकांनी ठरविले की ह्या मुलीशी लग्न करायचे नाही. पू. बापुराव महाराजांच्या कानावर ही गोष्ट रंगरावांनी सांगितली. पू. बापुराव महाराज म्हणाले "तुझे लग्न याच मुलीशी होईल." काही दिवसांनी घरचे वातावरण निवळले व रंगरावांचे सुशीलाशी लग्न १९५५ साली झाले. एकदा पू. महाराज बरेच दिवस बाहेरगावी जाणार होते. त्यावेळी साधारण एक महिना पू. बापुराव महाराजांचे घर राखण्यासाठी देशमुख पति-पत्नी राहिले व सेवा केली. लग्न झाल्यावर रंगरावाची तब्येत खूपच खराब झाली. २-३ ऑपरेशन झाली. त्यांची पत्नी सुशीलाने पू. बापुरावांना येऊन तब्येतीबद्दल सांगितले. पू. बापुराव महाराज म्हणाले "तुझे दीर तुझ्यावर रागावले ना? घाबरू नको. त्याला बरे वाटेल." सुशीलाचे दीर म्हणायला लागले की आता कुठे गेले तुमचे गुरु महाराज? आमच्या भावाला काही झाले तर बघ. सुशीला घाबरली होती. रंगरावांना दवाखान्यात भरती करावे लागले आणि त्यांच्या सोबतीला एकाला दवाखान्यात ठेवले होते. रंगराव एकाएकी ओरडले "काकू ग मी मेलो" ते खूप सीरियस झाले व घाबरले होते. सोबत असलेल्या गृहस्थानी दवाखान्यातून धावत येऊन रंगरावांच्या भावांना येऊन रंगराव सीरियस आहे हे कळविले. सुशीलाच्या भावाने पू. बापुराव महाराजांना ही बातमी सांगितली. पू. बापुराव म्हणाले "तुमच्या बहिणीला ही माहिती देऊ नका. तू दवाखान्यात जा. तो बरा होईल." रंगराव त्यानंतर बरे झाले. रंगरावांनी आणि नंतर सुशीलाने पू. बापुरावांचा गुरुमंत्र घेतला.

१९५६ साली नागपूर सेंट्रल प्रोव्हिन्स मधून वेगळे होऊन बॉम्बे प्रांतात समाविष्ट झाले. रंगरावाची बदली इटारसी, जबलपुर, रीवा व छिंदवाड्याला झाली व नंतर ते छिंदवाड्याला स्थायिक झाले. पू. बापुराव महाराजांनी रंगरावांना त्यांच्या आईची सेवा करायला सांगितली. ती सेवा रंगरावांनी त्यांची आई इहलोकी गेली तो पर्यंत केली. ते छिंदवाड्यावरून अजूनही अधून मधून व उत्सवाला दर्शनाला रेशिमबागेत येतात.

भाऊ विनायकराव वाराणशीवार हा तरुण हळदेंच्या वाड्यात राहून म्हशीच्या दुधाचा धंदा करीत होता. त्यावेळी तो २५ वर्षांचा असेल (जन्म तिथी १/४/१९२७). त्याचे काका पांडुरंग वाराणशीवार रा. चंद्रपुर यांनी भाऊला सांगितले की पू. बापुराव महाराज फार मोठे संत आहेत व नागपूरला त्यांच्या घराजवळ राहतात. पू. महाराजांकडे जात जा. ते पतरकिनेच्या घरी व पिंगळेंच्या घरी रोज पू. महाराजांकडे येऊ लागले. जीजी हळदेनी भाऊ वाराणशीवारला भाऊ मानले होते आणि भाऊ त्यांच्याकडेच राहत होता. दूध विकतांना जीजी आणि तिची सासू भाऊला मदत करीत होत्या. हळदे कुटुंब, वाईकर कुटुंब हे एकाच वाड्यात राहत आणि ते पू. बापुराव महाराजांचे

शिष्य होते. त्याकाळी अनेक शिष्यांचे पू. बापुरावांकडे येणे होते. आप्पासाहेब राजकारणे पू. बापुरावांच्या घराजवळ नाकाडेंच्या घरी राहत. राजकारणे कडील नातेवाईक अधून मधून येत. पिंगळेच्या घरासमोर अमरज्योती टांकीज मध्ये भाऊसाहेब राजकारणे यांचा मोठा मुलगा बाळ ऑपरेटर होता. तो येत असे. अधून मधून सोनक, थेरगांवकर, मोहरीर, पाटणकर, उन्हेकर, नाना जोशी (ब्रह्मपुरीचे), डॉ. भालेकर कान्हीवाड्यावरून येत होते. डॉ. अण्णासाहेब भालेकरांबरोबर भाऊ वाराणशीवारच्या खूप गप्पा होत असे. रामभाऊ मंगळगिरी हे रोज संध्याकाळी पू. महाराजांकडे नियमाने फूलपुडा, हार व प्रसाद आणीत असत. काही लोक सकाळी दर्शनाला येत. काही लोक दुपारी ४ वाजेपासून पुढे दर्शनाला येत. जीजी हळदेकडे राहत असतांना एका बाईने भाऊला फुकटांत दूध मागितले. त्याने नकार दिल्यावर त्या बाईने आरडा ओरडा केला की भाऊने तिचा हात पकडला. तिने पोलीसांत तक्रार केली. जीजी हळदेची सासू म्हणजे भैयाजी हळदेच्या आईला भाऊने तक्रार केली की ती त्या बाईला फुकटात दूध देत असते. त्या दिवशी तिला भाऊने फुकटात दूध न दिल्यामुळे कांगावा करून पोलीसांना तक्रार केली. या प्रसंगानंतर हळदे आजीने भाऊला सांगितले की त्याने अलग रहावे. त्या दिवशी भाऊने जीजी हळदेला दवाखान्यात भरती केले होते. तिच्या अनुपस्थितीत भाऊला हळदेंचे घर सोडावे लागले.

भाऊ वाराणशीवार पू. बापुराव महाराजांकडे आले व सर्व हकीकत महाराजांना सांगितली. पू. महाराजांनी धीर दिला व म्हणाले "चिंता करू नको. आमच्याकडे रहायला ये." भाऊ स्वतःचे सामान घेऊन पू. महाराजांकडे राहू लागले. जनावरांचा चारा पाणी करायला सकाळ संध्याकाळ हळदेच्या घरी जाऊन पुन्हा पू. बापुराव महाराजांकडे रहायला येत. पू. बापुराव महाराजांनी बाबुराव बक्षींना भाऊची कोर्टाची केस घ्यायला लावली. बाबुराव बक्षी एक उत्तम वकील होते. त्यांनी भाऊची केस जिंकली. भाऊची आरोपातून सुटका झाली.

अण्णा थेरगावकर यांनी काही दिवसांपूर्वी उंच धिप्पाड लाल रंगाची काठियावाड जातीची गाय पू. महाराजांना दिली. त्या गाईचे ४ लीटर दूध सकाळी व ४ लीटर दूध संध्याकाळी निघत असे. भाऊ या गायीची सेवा, पू. महाराजांकडील घरचे काम, पू. बापुराव महाराजांची पाय चेपण्याची सेवा आणि बैठकीतल्या सत्संगाचा लाभ घेऊ लागले. पू. बापुरावांनी भाऊ वाराणशीवार याला नवनाथ पोथीच्या चौथा अध्यायाचे पारायण करायला सांगितले होते. एकेदिवशी भाऊ रात्री १२ वाजेपर्यंत पू. बाबासाहेबांच्या फोटोसमोर पारायण करायला बसला. समोर एक खिडकी होती. त्यावेळी पू. बापुराव बाजूलाच समोरच्या पलंगावर बसले होते. भाऊला दिसले की एक मोठा हात खिडकीचे गज वाकवून त्याच्या पुढे आला आहे. तो ब्रह्मसमंधाचा हात होता. खिडकीच्या बाहेर अंगण होते. तेथून ब्रह्मसमंधाने हात घातला म्हणून भाऊ घाबरला व ओरडला.

पू. बापुराव महाराज त्याचवेळी भाऊला म्हणाले "भाऊ, तू तुझे काम (पारायण) चालू दे आणि त्याले त्याच काम करू दे." यामुळे भाऊला धीर आला. भाऊने पारायण वाचन पू. बापुराव महाराजांवर विश्वास ठेवून चालू ठेवले. भाऊला पू. बाबासाहेब महाराजांच्या फोटोतून लख्ख प्रकाश निघालेला दिसला. अलख निरंजन ध्वनी फोटोतून आला. थोड्याच वेळात तो आक्राळ विक्राळ हात अदृश्य झाला. पू. बापुराव महाराजांनी या संकटातून भाऊला मुक्त केले.

भाऊने थोड्याच दिवसांत हळदेच्या वाड्यातील जनावरे विकून दूधाचा धंदा बंद केला. पू. बापुरावांनी अण्णा थेरगावकरांना सांगून नागपूर सुधार प्रन्यास (Nagpur Improvement Trust) मध्ये कॅशियरची नोकरी भाऊला लावली. तेथील अधिकाऱ्याची नियत चांगली नव्हती. त्या अधिकाऱ्याचे भाऊशी पटत नव्हते. त्याने

भाऊवर चोरीचा आळ आणला. आरोपातून भाऊची इक्वायरी होऊन सुटका झाली. भाऊ याचेही श्रेय पू. बापुराव महाराजांना देतात.

नोकरी लागल्यावर भाऊने झेंडा चौकावर आणि पिंगळे यांच्या घरासमोर रहायला खोली घेतली. भाऊला व नारायण हिवसेला घेऊन पू. बापुराव महाराज एखाद्या शिष्याकडे जायचे. पू. मायबाई सकाळी पूजा आणि स्वयंपाक करून मुलांचे जेवण करून शाळेत पाठवायच्या. नंतर त्या पू. बापुराव महाराजांच्या येण्याची वाट बघायच्या. त्या आल्या गेल्याचे स्वागत करून त्यांचा समाचार घेत असत. पू. बापुराव महाराजांचे जेवण झाल्यावर पू. मायबाईचे जेवण होत असे. असे भाऊने सांगितले.

भाऊ अधून मधून पू. गौरीशंकर महाराजांच्या दर्शनाला जात असे. पू. गौरीशंकर महाराज व पू. बापुराव महाराजांमुळे भाऊला नोकरी मिळाली असे ते मानतात. भाऊने सोसायटीमध्ये काम करण्यासाठी अर्ज केला. इंटरव्ह्यूमध्ये त्यांना सांगण्यात आले की सोसायटी ऐवजी त्यांच्या को.ऑप. बँकेत नोकरी आहे. भाऊने नोकरी स्वीकारली. ते प्रथम शेगावला एक वर्ष होते. त्यांना बुलढाणा अर्बन बँकेत सुद्धा बोलाविले होते. पू. गौरीशंकर महाराज पू. बापुराव महाराजांना म्हणाले "भाऊ को नागपूर में ही रखना है." थोड्याच दिवसांत त्यांना नागपूर को. ऑप. बँकेत नोकरी मिळाली.

डी.ए.जी. काटे यांच्या बहिणीचे वय झाले तरी लग्न होत नव्हते. पू. बापुराव महाराज यांनी भाऊला म्हटले "लग्न कर. लग्न केल्याशिवाय उद्धार नाही." काटे यांची पू. बापुराव महाराजांची ओळख होती. काटेच्या बहिणीचे लग्न भाऊबरोबर झाले. परंतु एकावर्षात लग्न मोडले. भाऊचे लग्न पुन्हा झाले नाही. काटेच्या बहिणीचे दुसरे लग्न झाले व तिला चांगले घर मिळाले.

पू. बापुराव महाराजांना याविषयी विचारले तेव्हा ते म्हणाले "दोघांच्याही भाग्यात लग्न होते. मुलीला द्वितीय विवाह योग होता. म्हणून लग्न तुटले."

पू. बापुराव महाराज सहकुटुंब नानासाहेब जोशीकडे ब्रह्मपुरीला ५-६ दिवसांसाठी गेले होते. पिंगळेच्या घरी भाऊ व नारायण हिवसे यांना पू. बापुराव महाराजांनी घर सांभाळण्यासाठी ठेवले. या दोघांना असे ऐकू यायचे 'पेटवून देतो' 'पेटवून देतो'. दोघेही विभूती लावून नामस्मरण करायचे. ती भुताटकी होती. पू. बापुराव महाराज ब्रह्मपुरीहून घरी आले तेव्हा आवाज येणे बंद झाले.

पू. बापुराव महाराज म्हणाले "काही दिवसाकरिता त्याला (ब्रह्मराक्षसाला) रुईच्या झाडावर जागा दिली आहे आणि कोणाला त्रास देऊ नको असे सांगितले आहे. तो ह्या योनीतून मुक्त होईल."

भाऊ बरेचवेळा पू. महाराजांकडे जानेफळकरांच्या वाड्यात झोपायचा. पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई महाराजांच्या दर्शनाला नेहमी येत असे.

बुधराम सूरदासांना म्हणाला "सूरदासजी, आजच्या जगात लोक सख्या नातेवाईकाचा भार घेत नाहीत प्रापंचिक परिस्थिती तुटपुंजी असतांना पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई महाराजांनी भाऊ

वाराणशीवारच्या भवितव्यासाठी आणि पारमार्थिक मार्गासाठी स्वतः भार घेऊन भाऊचा उद्धार केला. असे हे करुणावत्सल संत थोरच म्हणायचे."

सूरदासजी म्हणाले "बुधराम, ह्या संतद्वयींचे हृदय फार विशाल होते. त्यांनी स्वतः पुरता जीवन जगायचे हा विचार न ठेवता त्यांच्या तापत्या प्रपंचात विवेक, उदारता, त्याग, वैराग्य, समदृष्टि ठेवून लोकांच्या कल्याणासाठी झिजायचे असे व्रतच घेतले होते. असे व्रत घेतले आहे असे लोकांसमोर प्रदर्शित करून ते कार्य करत नव्हते. त्यांची दृष्टि "हे विश्वचि माझे घर, ऐसी मति जयाची स्थिर, किंबहुना चराचर, आपण जाहला" अशी होती. त्यांच्या पुढील जीवनांत त्यांचे अलौकिक कार्य व त्यांचे गुण मी सांगेन. संत लोकच असे कार्य कनक, कांता आणि कीर्तीच्या दूर राहून करू शकतात. सामान्यांना असे वागणे शक्य नाही. त्यांचे कार्य असे होते -

कदा वोळखी माजि दुजे दिसेना । मनी मानसी द्वैत काही दिसेना ।
बहुता दिसा आपली भेट झाली । विदेहीपणे सर्व काया निवाली ॥"

दिलीप देवरस हे वसंतराव घाटे यांचे नातेवाईक होते. ते इतिहासाचे प्राध्यापक होते. त्यांना सतत चक्कर येत असे. अनेक डॉक्टर व औषधोपचाराने त्यांना बरे वाटेना. वसंतरावांच्या आईने दिलीप देवरसला पू. बापुराव महाराजांकडे जाण्याचा सल्ला १९५३ साली दिला. ते बाबासाहेब मोहरीर, वसंतराव घाटे, रामभाऊ मंगळगिरींसह चंद्रपुरला दर्शनाला गेले होते. पू. बापुराव महाराजांनी दिलीप देवरसांना मंत्रोपदेश देऊन व्यंकटेश स्तोत्र वाचायला सांगितले. यामुळे त्यांचा त्रास दोन महिन्यात संपला. पू. महाराजांच्या बोलण्या वागण्याने आणि अनुभवामुळे दिलीप देवरसांची श्रद्धा पू. बापुराव महाराजांवर वाढली. त्यांच्या पत्नी विमल यांची पण श्रद्धा पू. बापुराव महाराजांवर बसली. विमलबाईंना पण पू. बापुराव महाराजांनी उपदेश देऊन घोट्या करायला आणि व्यंकटेश स्तोत्राचे पाठ करायला सांगितले.

पू. बापुराव महाराज नागपुरात आल्यावर प्रत्येक शिष्याकडे अधून मधून जात असत किंवा शिष्यवर्ग त्यांना आमंत्रित करीत असत. दिलीप देवरसकडे पू. महाराज व पू. मायबाई सहकुटुंब जात असत. काही वर्ष दिलीप देवरस गिरीपेठेतील त्यांच्या बंगल्यावर दरवर्षीच्या उन्हाळ्याच्या सुटीत तीन चार दिवस पू. बापुराव महाराज कुटुंब व शिष्य परिवारांना रहायला बोलवायचे. तेव्हा ते घरी मांडव टाकीत असत. आचारी लावून सकाळ संध्याकाळ जेवणावळी करायचे. फराळ, चहा, गोड पदार्थांची रेलचेल असे. त्यावेळी सोनक, थेरगावकर, वाचासुंदर, भालेकर, मुकटे, षडांगुळे, नारायण हिवसे, राजकारणे, घाटे, आप्पा पाटणकर, वाईकर, वाराणशीवार, मंगळगिरी अशी शिष्य मंडळी सुद्धा पू. महाराजांबरोबर राहून बैठकीत परमार्थ चर्चा ऐकत. पू. बापुराव महाराजांच्या गोष्टीने जणू इंद्रलोकात बसून भगवंताचे सान्निध्यात परमानंद घेत आहोत असा अनुभव प्रत्येक शिष्यगणाला मिळत असे. देवरस कुटुंब रविवारी पू. बापुराव महाराजांकडे आले की त्यांना पू. मायबाई आग्रहाने जेवायला बसवून प्रसाद देत असत.

श्री नारायणराव आबदेव हे चंद्रपुरला असतांना तीव्र छातीचे दुखणे, खोकला व पाठीचे दुखण्याने ग्रस्त होते. औषधोपचाराने त्यांना बरे वाटेना. त्यांना पू. बापुराव महाराजांचे स्मरण झाले. तसा त्यांनी पू. बापुराव महाराजांचा धावा केला. पू. बापुराव महाराजांनी आबदेवांच्या स्वप्नांत येऊन त्यांच्या

पाठीवरून हात फिरविला आणि धीर दिला. त्यांनी उपाय म्हणून रोज पान खाण्याची आज्ञा दिली. नारायणरावांनी स्वप्नातून उठल्यावर लगेच पान खाण्याला सुरवात केली. त्यांचा त्रास कमी झाला व व्याधिमुक्त झाले.

सूरदास म्हणाले "सद्गुरुवर आबदेवांनी श्रद्धा ठेवली. स्वप्न म्हणून त्यांनी दुर्लक्ष न करता सद्गुरूने दृष्टांत देऊन आज्ञा दिली हा विश्वास ठेवून निःसंकोच आज्ञापालन केले. त्यामुळे त्यांना फळ मिळाले. यातून शिष्यांनी बोध घ्यावा की सद्गुरुवर श्रद्धा, सद्गुरु ध्यास हा परमार्थासाठी आणि प्रपंचासाठी किती आवश्यक आहे."

अभिमान यावर म्हणाला "सूरदासजी, आबदेवांना रोज पान खातांना पू. बापुराव महाराजांचे स्मरण साहजिकच होत असेल. ही सवय लागल्यामुळे अनायास सद्गुरु पूजन व आज्ञापालन एकाच वेळी होत असेल?"

सूरदास म्हणाले "होय. पू. महाराजांची पद्धत परमार्थ, प्रपंचात सहज, सुलभपणे करून घेण्याची होती. ज्या शिष्याला ज्या सुलभ मार्गाने परमार्थ करता येईल तो मार्ग पू. बापुराव सांगायचे. त्यांचा परमार्थ मार्ग अवडंबर न करता भगवतप्रेम उत्पन्न करून अध्यात्म शिकविण्याचा होता."

सूरदास म्हणाले "पू. बापुराव कृष्णभक्त होते आणि पू. बाबासाहेब गढीकर, पू. आप्पाजी महाराज घाटे यांच्या परंपरेतील भागवत धर्माचे अनुयायी होते. पू. बाबासाहेबांनी पू. बापुराव महाराजांना भागवत वाचायला सांगितले. पू. बाबासाहेबांनी त्यांच्यावर कृपा केली आणि श्रीमद् भागवताचे गूढ रहस्याचे ज्ञान सुद्धा त्यांना दिले. पू. बापुरावांना या संस्कृत ग्रंथाचे अर्थ व भावार्थ शिकण्यासाठी कुठे जावे लागले नाही. अनुभवयुक्त असे श्रीमद् भागवतातील तत्त्वज्ञानाचा बोध सद्गुरुकृपेने ग्रंथ वाचतांनाच झाला. हे तत्त्वज्ञान म्हणजेच कृष्णाचे रूप समजून पू. बापुरावांनी कृष्णभक्ति वाढविली. अनेक शिष्यांना त्यांनी श्रीमद् भागवताचे रोज वाचन करायला सांगितले."

श्री दत्तोपंत तैलंगशास्त्री हे भागवत प्रवचन करीत होते. चंद्रपुरला ते पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य झाले. ते नागपूरला अनेक मंदिरात भागवत प्रवचन व इतर ठिकाणी भागवत सप्ताह करीत होते. श्री भाऊजी आर्वीकर शास्त्रीकडून वैदिक संथा त्यांनी घेतली होती. ते रोज पू. बापुराव महाराजांकडे येत होते. पू. बापुराव महाराजांनी तैलंगशास्त्रींना चातुर्मासात त्यांच्या दरबारात भागवत वाचन करायला सांगितले. पिंगळेच्या घरी १९५५ सालापासून शास्त्रीबुवा पू. बापुराव महाराजांकडे चातुर्मासात दरवर्षी श्रीमद् भागवत वाचन करू लागले. आषाढ शुद्ध एकादशीला श्रीमद् भागवत वाचन सुरू होऊन कार्तिक पौर्णिमेला भागवत समाप्तीचा उत्सव साजरा होत असे. त्या दिवशी श्रोते, शिष्यगण आणि पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई श्रीमद् भागवत ग्रंथाचे पूजन आणि श्री दत्तोपंत तैलंगशास्त्रींचे आचार्य पूजन करीत होते.

नाना आवंढे उर्फ पांडुरंग पुरुषोत्तम जोशी हे पू. निकालस महाराजांच्या आज्ञेप्रमाणे ब्रह्मपुरीच्या त्यांच्या जोशी आजीकडे लहानपणी दत्तक गेले. पू. निकालस महाराजांनी चंद्रपुरच्या हिंगलाज भवानी देवळासमोर एका खोल विहीरीच्या कपारीत बसून तपश्चर्या केली होती. तिथेच ते राहत. जोशी आजी यांना मूल होणार नव्हते व पुढे जोशी कुटुंबाला वारस जन्माला येणार नाही किंवा वाचणार नाही

असे पू. निकालस महाराजांनी सांगितले. पू. निकालस महाराजांनी नानासाहेबांना दत्तक घेऊन हिंग्लाज भवानीची चैत्री नवरात्रोत्सव यात्रा करण्याची आज्ञा देऊन नानासाहेबांना संतति मिळेल असे सांगितले. त्यामुळे नाना आवंढे हे नाना जोशी झाले व जोशी आजीकडे वाढले. आवंढे कुटुंब पू. बापुराव महाराजांकडे चंद्रपुरला दर्शनाला येत असत. यामुळे पू. बापुरावांचा नाना जोशींचा संबंध हिंग्लाज भवानी देवीच्या यात्रेपासून चंद्रपुरला आला. त्यांचे पू. बापुराव महाराजांकडे येणे जाणे सुरु झाले. पू. बापुराव व पू. मायबाईंच्या प्रेमळ वागण्यामुळे आणि नाना जोशींना संत सहवास व धार्मिक आवड असल्यामुळे या संतद्वयींवर त्यांची श्रद्धा वाढली. अनेक अद्भुत चमत्कार व अधिकार या संतांमध्ये आहे याची जाणीव झाली. नाना जोशी त्यांची पत्नी शालिनीबाई, मुल दिलीप आणि श्रीपाद यांना घेऊन दर्शनाला नागपूरला येऊ लागले. त्यांना संतांचा सहवास, कीर्तन प्रवचनाची आवड, संध्या पूजेत व धार्मिक कर्मात आवड असल्यामुळे ते संत तुकडोजी महाराज, संत शेगावचे गजानन महाराज, पू. गुलाबराव महाराजांचे विद्वान शिष्य संत बाबाजी महाराज पंडीत यांचे कडे जात असत. पू. बापुराव महाराजांनी नाना जोशींना आज्ञा केली की श्रीमद् भागवत सप्ताह शास्त्रीबुवा तैलंग यांचेकडून करा. शास्त्रीबुवा नाना जोशींच्या संबंधात व मैत्रीपूर्ण प्रेमात चंद्रपुरच्या नवरात्रोत्सवापासून होते. नाना जोशी यांनी शास्त्रीबुवाकडून ब्रह्मपुरीला त्यांच्या राहत्या वाड्यात भागवत सप्ताह करण्याचे ठरवून स्वतःच्या कारने पू. बापुराव महाराज यांना ब्रह्मपुरीला आणले. ब्रह्मपुरीचे नाना जोशींचे आप्त मित्र व नातेवाईकांसह श्रीमद् भागवत सप्ताह धूम धडाक्यात पार पडला. नाना जोशी व शालिनीबाईंना अत्यानंद झाला. नाना जोशीची द्विधा मनःस्थिती होती की गुरु कोणास करावा? पू. बाबाजी महाराज पंडीत जे अनेक ग्रंथांचे ज्ञानी व पू. गुलाबराव महाराजांचे शिष्य होते, त्यांचा घ्यावा की जे दिसण्यात वागण्यात अतिशय साधे व सामान्य पण अधिकारी संत पू. बापुराव महाराज यांना गुरु करून मंत्रोपदेश घ्यावा. पू. बापुराव महाराज यांनी नाना जोशी यांची द्विधा मनःस्थिती जाणली आणि नाना जोशी व शालिनीबाई यांना लगेच मंत्रोपदेश दिला.

नानासाहेब जोशी व शालिनीबाई जोशी यांची दिनचर्या धार्मिक होती. जोशी आजी व्रतवैकल्ये करीत होत्या. सणवार, ब्राह्मणभोजन, गावातील धार्मिक कार्यात आणि मंदिरात सहयोग आणि सहकार्य नाना जोशी करीत होते. भरपूर शेतीवाडी होती. तेच उत्पन्नाचे साधन होते. त्यांनी १०वी व १२वी पर्यंतची ब्रह्मपुरीला शाळा काढली. ८०० विद्यार्थी या शाळेत शिकतात. नानासाहेब जोशी पहाटे उठून अंगणातील विहीरीवर स्नान करीत असत. बंद स्नानगृहात कधी स्नान केले नाही. स्वतः विहीरीतून पाणी काढून स्नान करीत असत. संध्या, जप, आसन, सूर्यनमस्कार केल्यावर सकाळी ९.३० वाजेपर्यंत न्याहारी करून गावात कामानिमित्त आणि शेतीची कामे करून यायचे. दुपारी भोजनानंतर वामकुक्षी घेऊन पुन्हा शेती राईसमिलची आणि जनसंपर्काची कामे करायचे. मंदिरात प्रवचन कीर्तन असल्यास ते ऐकायला जात होते. कीर्तनकार, साधु संतांना घरी आणून आदरातिथ्य करायचे. चंद्रपुरच्या हिंग्लाज भवानीची यात्रेची तयारी एक महिना आधी घरी सुरु करायची. अन्नदानाची नानासाहेब जोशींना आवड होती. गरीबांना ते मदत करीत असत. पू. बापुराव महाराज व पू. मायबाईंवर त्यांची व शालिनीबाईंची खूप श्रद्धा व प्रेम होते. पू. बापुराव व पू. मायबाईंनी त्यांच्या कुटुंबावर खूप प्रेम केले.

पू. बापुराव महाराज यांचे व्याही आणि प्रमिला वहिनींचे वडील श्री नानाजी उर्फ बालाजी पंत भालेराव व आई सौ. लक्ष्मीबाई हे चंद्रपुरला राहत होते. त्यांची मोठी मुलगी शांता आक्का ही चिमूरचे

शेतकरी श्री.नामदेव राव दीक्षित यांना दिली होती. द्वितीय कन्या सुमन माई हीला खातखेडकरांकडे दिली आणि तृतीय कन्या कमल हिला प्रभाकरराव देशपांडे औरंगाबाद यांना दिली. चतुर्थ कन्या सिंधू हिला यवतमाळचे मोहनराव सवडकर यांना दिली. लहान मुलगा बाबा उर्फ दिनकर हा नानाजी भालेराव यांचा शेंडेफळ मुलगा या कुटुंबात लाडका होता. पू. बापुराव महाराजांच्या संबंधात हे लोक आल्यामुळे आणि त्यांची श्रद्धा बसल्यामुळे पू. महाराजांचे अनुयायी झाले. कार्यप्रसंग आणि उत्सवाला ही मंडळी पू. बापुराव महाराजांकडे येत असत. ही नातलग मंडळी स्वतःचे सुख दुख पू. बापुराव यांना सांगून मार्गदर्शन घेत असत. बाबा भालेराव चंद्रपुरला शिकत असतांना अभ्यासाकडे त्याचे लक्ष नव्हते. खट्याळपणा, खेळ, शाळेत गैरहजेरी, उनाडपणात तो प्रवीण होता. त्यामुळे तो आईवडिलांचे ऐकेना आणि अभ्यास करत नव्हता. बाबा कसातरी ७ वी पास झाला. नापास झाल्यामुळे वर्ष वाया जाऊ लागले. एकुलता एक मुलाच्या भवितव्याबद्दल नानाजी भालेरावांची काळजी वाढू लागली. अण्णासाहेब खातखेडकर हे कडक स्वभावाचे होते. त्यांनी पू. महाराज व पू. मायबाईंच्या संमतीने पू. बापुराव महाराजांकडे पिंगळे यांच्या घरी बाबाला शिकायला ठेवले. एखाद्या कुटुंबाचे कल्याण करण्यासाठी आणि बाबाला पुढील काळात संसारिक स्थैर्य देऊन परमार्थात गोडी लावण्यासाठी पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई यांनी बाबा भालेरावची जबाबदारी घेतली. बाबाला आठवी मध्ये नवयुग विद्यालयात प्रवेश देऊन पुढील शिक्षणाला नागपूरमध्ये सुरवात झाली. पू. महाराजांकडील घरचे धार्मिक संस्कार आणि राहण्याचे नियम यांचा संयुक्त परिणाम बाबाच्या बालमनावर झाल्यामुळे त्याच्या वागण्यात बदल झाला. स्नान संध्या करणे, सोवळ्याचे पाणी भरणे, गाईचा चारापाणीची सेवा, मधु, सिंधू व बाळ यांच्या अभ्यासाबरोबर अभ्यास करणे या दिनक्रमामुळे आधीच्या सवयीत बदल झाला. तीन वर्ष पू. महाराजांकडे राहून पू. बापुराव महाराजांनी बाबा भालेराव याला PWD मध्ये चंद्रपूर ला बी एण्ड सी विभागात सरकारी नोकरीत लावून त्याचे आयुष्य बदलले.

झेंडा चौक महालवरून रघुजीनगर, लभानतांडाकडे वळल्यावर दोन मिनिटांच्या अंतरावर डावीकडे चिटणीसपुऱ्यात रस्त्यावर श्री तुकारामपंत धुमाळ यांच्या वाड्यात मुकुंदराव देशपांडे आणि विमलताई देशपांडे भाड्याने राहत होते. १९५५ सालची ही घटना आहे. मुकुंदराव यांना आशा (ताई), प्रतिभा (माई) आणि दीपक हा लहान मुलगा होता. दीपकला ताप येत असल्यामुळे डॉ. बोधनकर यांचे औषधोपचार चालू होते. १०२ - १०३ फॅ.च्या खाली ताप उतरत नव्हता. एके दिवशी ताप १०५ फॅ. पर्यंत वाढला आणि तो बडबड करू लागला. तो म्हणत होता "मला न्यायला आले आहे मला जाऊ द्या." मुकुंदराव त्यावेळी गुरुचरित्राचे पारायण करीत होते. विमलताई घाबरल्या. दादीबाई अंभोरकर आजी शेजारी वाड्यात राहत होती. तिने विमलताईंना सांगितले की फाटेशाळेसमोर पिंगळेंच्या घरी पोचलेले अधिकारी व्यक्ति खातखेडकर महाराज रहायला आले आहेत. त्यांच्याकडे आपण जाऊ. ते नक्की उपाय सांगतील. विमलताईंनी होकार दिला आणि ताबडतोब पू. बापुराव महाराजांकडे त्या पोहोचल्या. पू. बापुराव महाराज विडा खात होते. ते विमलताईंना म्हणाले "पोरासाठी आलीस ना? पोराचा ताप उतरला आहे. ही विभूती त्याला लाव व तीर्थ दे. काळजी करू नको." अंतर्धामी पू. बापुरावांना विमलताई येणार आहेत हे आधीच कळले होते. घरी विमलताई आल्या तेव्हा दीपकचा ताप १०१ फॅ. पर्यंत उतरला आणि तो नंतर नार्मलवर आला. दुसरे दिवशी डोळे उघडले तेव्हा त्याने पाणी मागितले. त्यादिवशी पाटावर बसून दीपक जेवला. त्याच दिवशी पू. बापुराव महाराज मुकुंदरावांकडे स्वतः आले आणि मुलाला विभूती लावून पाठीवर हात

फिरवून म्हणाले "पोरावरचे मोठे गंडांतर टळले. आता काळजी नको." दीपक त्यावेळी ८ वर्षांचा होता. त्याने सांगितले की त्याला असे आठवते "चार इसमांनी मला तिरडीवर ठेवले आणि त्यांनी मला सुरंगासारख्या जागेत नेले. तेथे लव्हेंडर रंगाचा प्रकाश पसरला होता. आंत चार दरवाजे होते. दोन विरुद्ध दरवाज्याला त्या इसमांनी तिरडी बांधली आणि समोरच्या दरवाज्याने ते इसम निघून गेले. मी तिरडीवरून खाली उतरलो. बाजूच्या दरवाज्यांनी आत अंधार होता म्हणून आलेल्या दरवाज्यातून बाहेर आलो तर बाजूला पिवळसर मातीच्या भिंतीत कोनाडे (कपाट) व तेथे लाकडी खुंट्या होत्या. एका खुंटीला दोरी लटकत होती. तो भाग शेतकरी राहतात त्या पद्धतीचा होता. तेथे पिवळा प्रकाश पसरला होता. ज्या क्षणी मी त्या दरवाज्यातून परत फिरलो त्यावेळी मला जाग आली. त्यावेळी माझी आई पू. बापुराव महाराजांकडून आणलेले तीर्थ माझ्या तोंडात टाकीत होती व अंगारा लावून माझ्या तोंडात टाकला. असे दृश्य अजून मला आठवते."

अशा प्रकारे पू. बापुराव महाराजांनी दीपकला जीवदान दिले. यानंतर विमलताई व त्यांच्या मुली रोज पू. बापुराव महाराजांकडे दर्शनाला जात होत्या आणि तीर्थ अंगारा आणीत होत्या. थोड्याच दिवसांत मुकुंदराव आणि विमलताई देशपांडे यांनी पू. बापुराव महाराजांचा मंत्र घेतला.

दिनकरराव व्यवहारे फोटोग्राफर हे दिनकरराव वाईकरांच्या घरी महाल नागपूरला भाड्याने राहत होते. दिनकरराव वाईकरांना व त्यांच्या पत्नीला पू. बापुराव महाराजांनी १९५४ साली पू. बाबासाहेब महाराजांच्या फोटोची पूजा करायला सांगितली. तेव्हा दिनकरराव वाईकरांनी व्यवहारेंना महाराजांकडील पू. बाबासाहेब महाराजांच्या फोटोवरून फोटो काढण्यासाठी सांगितले. व्यवहारे यांची पू. बापुराव महाराजांची भेट ब्रह्मपुरीचे नाना जोशी मुळे झाली. नाना जोशी यांनी दिनकरराव वाईकरांच्या पत्नीला पण पू. महाराजांकडे नेले होते. दिनकर वाईकरांचे रामभाऊ पाध्ये बरोबर पू. महाराजांकडे जाणे झाले होते. नाना जोशी(ब्रह्मपुरी) यांचा संबंध वाईकर आणि व्यवहारे बरोबर राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघामुळे होता. दिनकरराव वाईकरांना वाटले की पू. बाबासाहेबांचा पू. महाराजांकडील फोटो ब्लॅक अँड व्हाइट आहे. मोठे तैलचित्र काढण्याच्या इच्छेमुळे दिनकरराव व्यवहारेंना पू. बापुराव महाराजांकडे नेले. पू. बापुराव महाराजांना परवानगी मागितली तेव्हा ते म्हणाले "पू. बाबासाहेबांचा फोटो जेथे आहे तेथेच फोटो काढा. व्यवहारे यांनी त्या जागेवर प्रकाश नाही म्हणून त्या दिवशी फोटो काढला नाही. पू. बापुराव महाराज घरी नसतांना व्यवहारे पू. मायबाईकडे आले. त्यांनी फोटो अंगणात उजेडात नेऊन त्यावरून फोटो काढण्याची परवानगी मागितली. पू. मायबाईंनी तशी परवानगी दिली. व्यवहारे यांना वाटत होते की पू. बाबासाहेबांचा फोटो स्टुडिओ मध्ये नेऊन फोटो डेव्हलप करून तैलचित्र काढणे फोटोग्राफी शास्त्राप्रमाणे योग्य आहे. परंतु त्यांना पू. बापुराव महाराजांची भीती वाटल्यामुळे अंगणातच फोटोवरून फोटो काढला. परत जागेवर पू. बाबासाहेबांचा फोटो ठेवून एक फोटो पुन्हा काढला. आश्चर्य असे की अंगणात काढलेला फोटो आलाच नाही. जागेवर काढलेला फोटो मात्र चांगला आला. सर्वांना आश्चर्य वाटले. पू. बापुराव महाराजांनी आधीच सांगितले होते की जागेवर फोटो काढा. या फोटोवरून व्यवहारे यांनी पू. बाबासाहेबांच्या फोटोच्या प्रती काढल्या त्या शिष्य मागतील तेव्हा व्यवहारेंना विकायला सांगितले आणि शिष्यांना व्यवहारेकडूनच फोटो घ्या असे पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई सांगत होते. नंतर तैलचित्रासाठी पू. बापुराव महाराजांना व्यवहारे यांनी विनंती केली की पू. बाबासाहेबांचा ब्लॅक एण्ड व्हाइट फोटो स्टुडिओमध्ये नेणे आवश्यक आहे. पू. महाराजांनी त्यासाठी संमती दिली आणि मोठे तैलचित्र व्यवहारे यांना काढता आले.

वसंतराव घाटेकडे पू. बापुराव महाराज आले असतांना त्यांचे गुरु पू. बापुराव महाराज यांचा फोटो काढण्याची इच्छा झाली. व्यवहारे यांना घरी बोलावले होते. परंतु पू. बापुराव महाराज म्हणाले की पू. बाबासाहेबांच्या फोटोचेच पूजन करा म्हणजे त्यांचे पूजन झाले असे समजा. ते फोटो काढू देण्यास तयार नव्हते. सर्वच शिष्यांनी पू. बापुराव यांची विनवणी केली. तेव्हा त्यांनी पू. मायबाईसोबत आणि दोघांमधे त्यांचा लहान मुलगा बाळ उर्फ सुरेश बसलेल्या पोज मधे फोटो काढू देण्यास परवानगी दिली. त्यावेळी पू. बापुराव महाराजांनी धोतर टोपी कोट घातले होते. नंतर याच फोटोवरून फोटोग्राफी तंत्राने पू. महाराजांचा सोवळ नेसलेला व पू. महाराज व पू. मायबाईंच्या मधे पू. बाबासाहेब महाराजांचा फोटो असलेला फोटो तयार करण्यात आला. हे फोटो शिष्यांनी व्यवहारे कडून विकत घेऊन पूजेत ठेवले.

प.पू. बापुराव महाराज, प.पू.मायबाई व बाळ उर्फ सुरेश
(सर्वप्रथम काढलेला फोटो)

काही शिष्यांना पू. बापुराव महाराजांचा विभूती (अंगारा) देतांनाचा फोटो तैलचित्रात हवा होता. पू. महाराजांचा असा फोटो महाराजांच्या घरी होता. पण त्यातील चेहरा स्पष्ट आला नव्हता. या फोटोवरून अनेकांनी तैलचित्र व्यवहारेकडून करवून घेतले. पुढील काळांत द्विपीठाधीश्वर शंकराचार्य स्वामी स्वरूपानंदजी सरस्वती यांची पू. बापुराव महाराजांची भेट जेव्हा आप्पा पाटणकरांकडे झाली तेव्हा दारावर दोघांचा फोटो काढला होता. हा फोटो शंकरराव पाठक आणि वसंतराव मोहरीर यांनी व्यवहारे कडून करवून घेतला. दोघेही संत साक्षात उभे आहेत असे सर्वांना या फोटोत दिसते.

पू. बाबासाहेब महाराज गढीकर यांचा पायात तोडा घातलेला खुर्चीवर बसलेला फोटो आणि त्यांचे गुरु पू. आप्पाजी घाटे महाराज यांचा फोटो पण अनेक शिष्य मंडळींनी व्यवहारे यांच्याकडून करवून घेतले.

दिनकरराव व्यवहारे यांनी पू. बापुराव महाराजांचा मंत्र घेतला. गुरुकृपेने त्यांच्या संसारातील अडचणी दूर होऊन नागपूरला त्यांचे घर झाले. याचे श्रेय पू. बापुराव महाराज यांना ते देतात.

याच काळात मधुकरराव मुंजे आणि प्रतिभा मुंजे यांनी पू. महाराजांचा गुरुमंत्र घेतला. दोघेही नेहमीच पू. महाराज व पू. मायबाईंच्या दर्शनाला येऊन उत्सवात सेवा करीत होते.

१९५३ साली केशवराव निमोणकर यांनी एका मंत्र्याच्या नातेवाईकाला खुनाच्या आरोपावरून अटक केली. केशवराव तेव्हा दारव्हा येथे सर्कल इंस्पेक्टर होते. मंत्र्याच्या दबावामुळे निमोणकरांना गुन्हेगाराला सोडावे लागले. याचा निमोणकरांना खूप त्रास झाला म्हणून त्यांनी एक महिना सुटी घेऊन नागपूरला वसंतराव घाटेकडे गुरुचरित्राचे पारायण केले. घाटे यांच्या घराजवळ झेंडा चौकात आप्पासाहेब राजकारणे यांच्या घरी पू. बापुराव महाराज आले होते. त्यांना घाटे व निमोणकरांनी घरी जेवायला बोलाविले. पू. बापुराव महाराज व मंडळींचे जेवण झाल्यावर वसंतराव घाटे यांच्या पत्नी प्रभा उर्फ वासंती उर्फ सुमन घाटे जेवणानंतरची पान उचलीत होती. पू. बापुराव महाराज तिच्याजवळ आले आणि म्हणाले "वासंती, तुला मी मंत्र देतो. तो तू म्हणत जा." पू. बापुराव यांनी तिला कृष्णाचा मंत्र दिला. पू. बापुराव महाराजांची मंत्रोपदेश देण्याची पद्धत काही वेळेला अनपेक्षित होती. आहे त्या स्थितीत शिष्याला ते मंत्र देत असत. त्यावेळी गुरुपूजेचे सोपस्कार पण होत नसे. फक्त दोन हात आणि मस्तक त्यांच्या पायावर ठेवले तरी मंत्रोपदेश होऊन जात असे.

चित्तरंजन सूरदासला म्हणाला "नारायण आबदेव आणि वासंती घाटे यांना सोपा परमार्थ सांगणे, नाना जोशीकडे श्रीमद्भागवत सप्ताह शास्त्रीबुवा कडून करवून भागवत धर्माची जागृती करता करता शास्त्रीबुवाला पण त्यांच्या गुणांना संधी उपलब्ध करून देणे, नातेवाईकांच्या मुलांचा भार स्वतः घेऊन त्यांचे जीवन बदलणे, चमत्कार करून दीपक देशपांडे वरील गंडांतर टाळणे व पू. बाबासाहेब महाराज आणि स्वतःच्या फोटोचे चमत्कार ऐकल्यावर आम्ही स्तंभित झालो." ऐसी कळवळ्याची जाती तेथे लाभाविण प्रीती" हे संतवचन पू. बापुराव व पू. मायबाईंसाठी खरे आहे."

सूरदासजी म्हणाले "पू. बापुराव महाराज नागपूरला आल्यापासून भक्तगण वाढू लागले. लोकांपर्यंत त्यांची ख्याती पसरू लागली. पू. महाराज व पू. मायबाई मधे कुठेही लोभ आणि कीर्ती पसरावी अशी वागणूक नव्हती. जे भक्त आणि जे कुटुंब त्यांच्या जवळ आले त्यांना सतत मार्गदर्शन करून भक्ति, नामजप, प्रेम देऊन भगवंताचे आणि सद्गुरूंचे स्मरण करण्यासाठी प्रवृत्त करण्याचे कार्य केले. त्यावेळी पिता माता बनून संसारिक अडचणींसाठी तन मन धनानेही मदत केली. अशा त्यांच्या जीवनातील पुढील गोष्टी तुम्हा सर्वांना आवडतील."

बाबुराव उर्फ आप्पासाहेब राजकारणे पू. मायबाईचे लहान बंधू झेंडा चौकात पिंगळेच्या घरा शेजारी राहत होते. त्यांची पत्नी प्रभावती यांची पू. मायबाईंना मदत होत असे. त्यांना कुसुम उर्फ बाबी, प्रकाश, प्रमोद ही मुले होती. ही मुले आणि नाना वाईकरांची मुले सिंधू, बाळ खातखेडकारांबरोबर खेळायची. बाबुराव राजकारणे यांनी १९५० ते १९५२ साला पर्यंत दोन वर्ष नागपूरच्या एम्प्रेस मिलमध्ये नोकरी केली. त्यानंतर ते सी.पी.टी.एस. (Central Province Transport Service) म्हणजे त्याकाळी महाकौशल राज्यच्या परिवहन संस्थेत १९५३ पासून नोकरीला लागले.

प्रभावती राजकारणे यांचा भाचा वसंत वैद्य हा १९५३ साली अकरावी मॅट्रिकची परीक्षा उत्तम मार्काने पास झाला. त्याला नोव्हेंबर १९५३ पर्यंत नोकरी न मिळाल्यामुळे दत्तजयंतीच्या नवरात्रात गुरुचरित्राचे पारायण वसंताने सुरु केले. त्यावेळी बाबुराव राजकारणेकडे वसंताने हा संकल्प सांगितला. बाबुराव म्हणाले "वसंता, तू उद्या सकाळी ९ वाजता आंधोळ पूजा आटोपून ये. आपण पू. बापुराव व पू. मायबाईकडे जाऊ. पू. मायबाई माझी बहिण आहे. ते अधिकारी व्यक्ति आहेत." दुसऱ्या दिवशी दोघेही पू. बापुराव महाराजांकडे दर्शनाला गेल्याबरोबर पू. बापुराव महाराज म्हणाले "चिंता कशाला करतोस? नोकरी लागावी म्हणून श्रीगुरुचरित्राचे पारायण चालू केले ना? तुला दोन तीन महिन्यात नोकरी लागेल. बाबुराव, तुमच्या ऑफिसमध्येच याजसाठी प्रयत्न करा."

अजून वसंताचे येण्याचे कारण पू. बापुराव यांना न सांगता या संताने माझा हेतु कसा ओळखला याचे आश्चर्य वाटले आणि वसंता त्यांच्या दर्शनाने भावमुग्ध झाला. १५ मार्च १९५४ ला बाबुराव राजकारणे यांनी वसंताला माहिती दिली की सी.पी.टी.एस. मध्ये लिपिकांसाठी जागा निघाल्या आहेत. उद्या अर्ज, मार्कलिस्ट, सर्टिफिकेट घेऊन नागपूरच्या सिव्हिल लाईन्समध्ये मणीसाहेबांना अर्ज दे व बाबुराव राजकारणे यांचे नाव सांग. वसंत वैद्य १६ मार्च १९५४ ला मणीसाहेबांना भेटायला सकाळी १०.३० वाजता ऑफिसमध्ये गेला. त्याने मणीसाहेब, सुपरिंटेंडेंट यांना भेटून अर्ज देण्याचा प्रयत्न केला व येण्याचे कारण सांगितले. मणीसाहेब वसंताला म्हणाले "अर्ज घेण्याची मुदत कालच संपली व लेखी परीक्षा आताच ११ वाजता सुरु होत आहे. तुमचा अर्ज घेऊ शकत नाही."

वसंत मणीसाहेबांना म्हणाला " साहेब, बाबुराव राजकारणे यांनी मला आपणाकडे मोठ्या आशेने पाठविले आहे. मी मॅट्रिकमध्ये चांगल्या गुणांनी पास झालो आहे. तरी कृपा करून मला ही संधी द्या."

वसंताचा धीर खचला होता. सतत पू. बापुराव महाराजांचे स्मरण सुरु झाले. तरी त्यांनी मुदत संपली आहे असे सांगितले. त्याने पुन्हा पू. बापुराव महाराजांचे स्मरण करून धीर एकवटून मणीसाहेबांना विनंती केली "साहेब माझा अर्ज तर पहा." त्यावेळी त्याचे नकळत अश्रु बाहेर आले. मणीसाहेबांनी अर्ज हातात घेऊन दोन मिनिटे वाचून मार्कलिस्ट वाचली. लगेच ते म्हणाले "बर आहे. आताच परीक्षा सुरु होत आहे. तू पण परीक्षेला बस. परीक्षा एक तासाची आहे. दुपारी दीड वाजता परीक्षेचा निकाल कळेल. पास झाल्यास नंतर इंटरव्ह्यू होईल. जा."

परीक्षा आटोपली. दीड वाजता सर्व मुले परीक्षेचा निकाल ऐकण्यासाठी जमली. पाच मुले पास होऊन त्यांत वसंत वैद्यचा नंबर दुसरा होता. बाकीच्या मुलांना घरी जाण्यासाठी सांगितले.

दोन वाजता जनरल मॅनेजर नंजीयानी व सहायक मॅनेजर बोधनकर यांनी इंटरव्ह्यूमध्ये वसंताला विचारले की कुठल्याही गावाला नोकरी करण्याची तयारी आहे काय? वसंताने हो म्हटले. त्याला संध्याकाळी ५ वाजताच्या सी.पी.टी.एस.च्या बसचा छिंदवाड्याला जाण्याचा ऑफिसतर्फे पास देण्यात आला. वसंता

तातडीने घरी येऊन कपडे बॅग घेऊन छिंदवाड्याला रात्री ९ वाजता बसने पोहोचला. श्रीवास्तव डेपो मॅनेजर त्यावेळी डेपोमधेच होते. त्यांना वसंता वैद्य भेटला. डेपो मॅनेजर यांनी लगेच वसंत वैद्यला नोकरीवर रुजू करून घेतले.

वरील घटना अशा वेगाने घडल्या की वसंताला आश्चर्य वाटले. त्याचा पू. बापुराव महाराजांवरील विश्वास व श्रद्धा द्विगुणित झाले. पू. बापुराव महाराजांचे वचन खरे ठरले आणि सी.पी.टी.एस. मधे नोकरी लागेल हा ही संकेत पू. महाराजांनी दिला होता तो खरा ठरला. त्यांच्या कृपेने त्यांचा प्रपंच आनंदात झाला असे वसंत वैद्य मानतात.

१९५२ सालापासून आप्पा पाटणकर व त्यांच्या पत्नी आक्का उर्फ वत्सलाबाई पाटणकर डॉ. भालेकरांमुळे पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य झाले. ते पू. बापुराव महाराजांकडे नेहमीच दर्शनाला येत असत. पू. बापुराव महाराजांना ते अधून मधून जेवायला चिटणीस पार्क, (नागपूर) च्या जवळ त्यांच्या घरी बोलावीत असत. एकदा नानाजी षडांगुळे पू. बापुराव महाराजांबरोबर होते. आप्पासाहेबांचे वडील वयस्कर आणि कडक शिस्तीचे होते. त्यांनी नानाजी षडांगुळे यांना विचारले "तुम्हाला कोणी बोलाविले? आम्ही आमंत्रण तुम्हास नाही दिले." तेव्हा पू. बापुराव महाराजांनी सांगितले की त्यांनीच नानाजींना पाटणकरांकडे ब्राह्मण म्हणून आणले आहे. तेव्हा आप्पासाहेब पाटणकराच्या वडिलांना समाधान झाले. आप्पासाहेबांना माहित होते की पू. बापुराव महाराज शिष्यांसह जेवायला जातात आणि शिष्यांकडून अन्नदान करवून घेतात. महाराज म्हणायचे "देने को अन्नदान । लेने को हरिनाम । तरने को लीनता । डूबने को अभिमान ॥"

त्याकाळी अण्णा उर्फ केशवराव पाटणकर हे आप्पासाहेब पाटणकर यांचे बंधू व त्यांच्या पत्नी नलिनीबाई पाटणकर हे एकत्र राहत होते. अण्णासाहेब पाटणकर जरा क्रोधिष्ट होते आणि स्वभाव कडक होता. स्वतः नलिनीबाई त्यांना तिरसट स्वभावाचे आहेत असे म्हणायच्या. दोघेही धार्मिक होते आणि परमार्थाची आवड होती. नलिनीबाईंनी पू. बापुराव महाराजांना गुरुमंत्र मागितला.

पू. बापुराव म्हणाले "तुझा नवरा रागीट आहे. त्याची परवानगी घे."

दुसऱ्या दिवशी चिटणीस पार्कच्या जवळ पाटणकरांच्या घरी पू. बापुराव महाराज आले. अण्णा पाटणकर आणि नलिनी पाटणकर यांना गुरुमंत्र दिला. गुरुमंत्राची एकमाळ आणि व्यंकटेश स्तोत्र वाचायला सांगितले. नलिनीबाईंना म्हणाले "तुझ्यावर खटेश्वर बाबांची कृपा आहे. म्हणून तुला मंत्र दिला."

नलिनीबाईंचे वडील रामभाऊ गद्रे (जोशी) हे स्वातंत्र्यवीर सावरकर बरोबर क्रांतीमधे सहभागी होते. भूमिगत होऊन ते यवतमाळला स्थायिक होऊन गद्रेच्याऐवजी जोशी नाव बदलून राहिले. बापूजी अणे बरोबर जंगल सत्याग्रहात ते सहभागी झाले. यवतमाळला जडमोह या गावी पू. खटेश्वर महाराज राहत. तेथे खटेश्वर बाबांनी गोशाळा स्थापन केली. कसाईकडे (खाटिकाकडे) जाणाऱ्या गाई ते आणीत व त्यांची सेवा करीत. ते अवलिया सारखे वागत. गाईच्या गोठ्यातच त्यांचा मुक्काम असे. लोक जवळ येऊ नये म्हणून कधी दगड मारीत किंवा काठी मारीत. ते गाईचे दूध काढून हंडाभर दूध प्रसाद म्हणून वाटत असत. नलिनीबाईंच्या आई सीताबाई जोशी यांना खटेश्वर बाबांनी दुधाचा प्रसाद दिला. त्यानंतर सीताबाई गरोदर राहिल्या आणि नलिनीबाईंचा जन्म झाला. ही पुण्याई अंतर्धामी पू. बापुराव महाराजांना कळली

होती. पू. बापुराव महाराजांचे एक सहकारी जयराम यांचे गुरु पू. खटेश्वर बाबा होते. त्यामुळे पू. खटेश्वर बाबांच्या गोष्टी पू. महाराजांना माहित होत्या. इतकेच नव्हे तर या दोन संतांच्या भेटी सामान्यांना दिसणार नाही म्हणजे अदृश्य रुपांत होत होत्या. ते गोष्टी सांगतांना म्हणायचे "खटेश्वर बाबा इथे येऊन गेले", "खटेश्वर बाबा त्यावेळी हजर होते." या मुळे सामान्यांना असे समजता येईल की दोन संत वायुवेगाने एकमेकांना भेटतात आणि संवाद करतात. ते लोककल्याणाचे कार्य करतात.

१९५६ साली वैद्य काका पाटणकर ज्यांना पाटणकर परिवारात दादा म्हणत ते नलिनीबाईकडे महालाच्या घरांत आले. ते नलिनीबाईंचे चुलत सासरे होते. नलिनीबाईंनी दादासाठी पाणी आणि फराळ आणला. ते चिडले आणि म्हणाले "तुम्ही अनुग्रह घेऊन काय केल? काही नेम केला का? महाराज साक्षात परब्रह्म आहेत. नेमाने महाराजांच्या दर्शनाला जाता येत नाही का? अशा गाढव सुनेच्या हातचं पाणीही पिणार नाही." ते पाणीही न पीता निघून गेले. त्यावेळी दादा पाटणकर बरोबर नागपूरच्या मेडिकल कॉलेजचे डीन डॉ. सहस्रबुद्धे होते. त्याच सुमारास अण्णा पाटणकर व नलिनी पाटणकर काचीपुऱ्यात नवीन घरी रहायला गेले. दुसऱ्या दिवशी एकादशी होती. दोघांनीही ठरविले की दर एकादशीला पू. बापुराव महाराजांच्या दर्शनाला नेमाने जायचे. नलिनीबाईंनी ५५ वर्षे पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई महाराज यांच्याकडे दर्शनाला येण्याचा नेम चालू ठेवला. बरोबर केशवराव पाटणकर पण असायचे.

नलिनीबाई म्हणत की परमार्थात अडचणी येतात. त्याचा बाऊ करू नये किंवा अडून राहू नये. हे पू. मायबाईंनी शिकविले. जेव्हा गावाला जायचे होते किंवा प्रापंचिक अडचणी होत्या तेव्हा एकादशीला पू. महाराजांकडे दर्शनाला येणे जमणार नव्हते. पू. मायबाई म्हणाल्या "पू. महाराज सर्वांकडे आहेत. अडचणीच्या वेळी पू. महाराजांच्या फोटोचे दर्शन घ्यावे. संसारातील कर्तव्य आधी करावे."

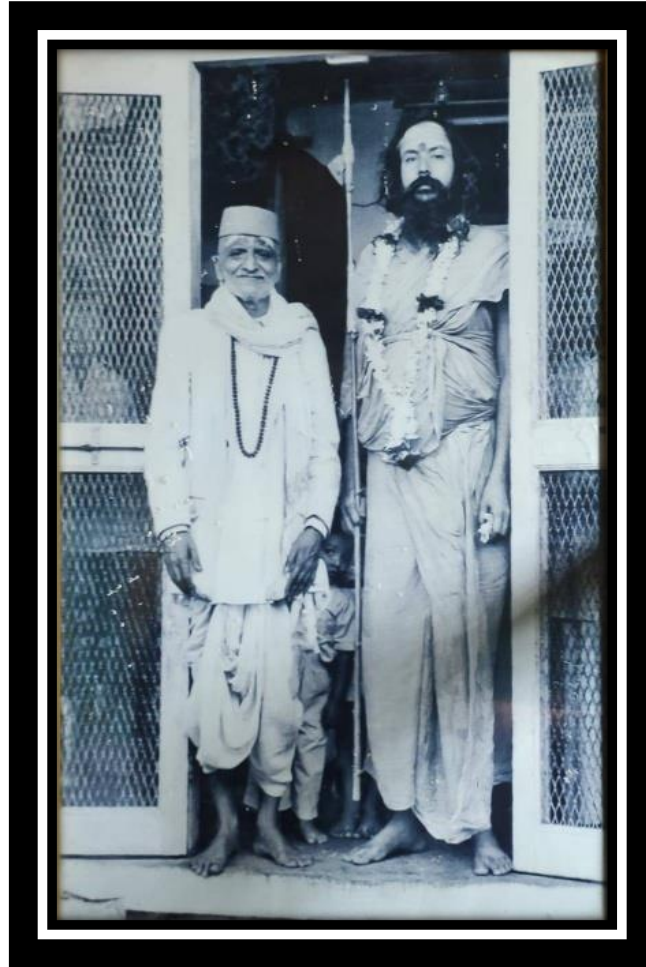
दादा पाटणकरांनी सांगितले होते की गुरुच्या घरचा प्रसाद टाळायचा नाही. अनेकदा नलिनीबाईंना पू. मायबाईंनी एकादशीला स्वतःबरोबर जेवायला बसविले. त्यांनी प्रसाद ग्रहण केला. एकदा गोकुळाष्टमीला रात्रीचे भागवत, भजन महाराजांकडे ऐकून दुसऱ्या दिवशीचा पारण्याचा प्रसाद न घेता त्या घरी गेल्या. दोन दिवसानंतर एकादशीला पू. मायबाईंच्या दर्शनाला आल्यावर पू. मायबाई म्हणाल्या की प्रसाद न घेता कां गेला? नंतर सुनेला म्हणाल्या "वृंदा, बाई चुकली तर काय झाल? आपण चुकायच नाही. प्रसाद दे तीज." नलिनीबाई वृंदाच्या मागे गेल्या. वृंदाने लाडवाचा डबा उघडल्याबरोबर डब्याचे झाकण निसटून नलिनीबाईंच्या डोक्यावर पडले. त्यांच्या डोक्यातून रक्त आले. वृंदाला अपराध्यासारखे झाले. तिने जखमेला हळद लावली. नलिनीबाई वृंदाला म्हणाल्या "चुकल्याची सौम्य शिक्षा मिळाली. पाप लागू नये म्हणून हे प्रायश्चित्त मिळाले." पू. मायबाई ही घटना ऐकल्यावर हसल्या.

अण्णा उर्फ केशवराव पाटणकर हे काचीपुऱ्यात रामदासपेठेत गाई पाळून दुधाचा धंदा, पिठाची गिरणी आणि शेती करीत होते. नोकरी पण त्यांनी केली. ते मृगबहारात जाता येता पू. महाराजांच्या दर्शनाला गेल्यावर शेतावरील दोन संत्री महाराजांसाठी नेत असत. पू. मायबाईंचे आल्यागेल्या माणसांकडे लक्ष असायचे. त्या स्वयंपाक घरातून पाणी आणायच्या आणि अण्णा पाटणकरला विचारायच्या "अण्णा, सरबत आणू का?" उन्हाळ्यात दुपारच्यावेळी पू. मायबाई आतिथ्यधर्म पाळायच्या. अण्णा जरा कठोर

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥

रुक्ष आवाजात म्हणत "सरबताची गरज नाही. दरवेळेस दिलेच पाहिजे का?" प्रसाद घेतल्याशिवाय अण्णानी जाऊ नये म्हणून पू. मायबाई हातावर साखर प्रसाद म्हणून द्यायच्या. नलिनीबाईंना वाटायचे की स्वतःची आई प्रेमाने विचारते आणि हे अण्णा हेकड, तिरसट असून खेकसून बोलतात. कदाचित मूळात एखाद्याचा स्वभाव असा वागण्याचा असू शकतो, पण अंतर्मनात गुरु विषयी श्रद्धा होती. त्याशिवाय संतरी घेऊन कां बरं कोणी पू. महाराजांकडे नमस्कार आणि दर्शनासाठी येईल? जगज्जननी मायबाईंना तर सर्वच लेकरे सांभाळायची आहे.

आप्पा पाटणकरकडे महालात शंकराचार्य पू. स्वामी स्वरूपानंद सरस्वती उतरायचे. सिवनीचे बाबासाहेब केतकरांमुळे (आप्पांचे मावस भाऊ) आणि डॉ. भालेकर कान्हीवाड्याचे ते परिचित होते. बाबासाहेब केतकरांचे ते गुरु होते. आप्पा पाटणकर पू. बापुराव महाराजांना शंकराचार्य आले की जेवायला बोलवायचे. आक्का उर्फ वत्सलाबाईंनी नलिनीबाईंना निरोप दिला की पू. शंकराचार्य त्यांच्याकडे येत आहेत. दर्शनाला व जेवायला उद्या या. नलिनीबाई यांनी अण्णा पाटणकरांना सांगितले की शंकराचार्यांच्या दर्शनाला जायचे का? त्यावर कडक शब्दात अण्णा म्हणाले की त्यांचा राम आणि आपल्या गुरुचा राम का वेगळा आहे? नलिनीबाईंची पंचाईत झाली. त्यांनी पू. मायबाईंकडे येऊन ही गोष्ट सांगितली.

पू. बापुराव महाराज व पू. स्वरूपानंद स्वामी शंकराचार्य

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥

पू. मायबाई म्हणाल्या "आपला बाप तो आपलाच बाप, आपला नवरा तो नवरा जरी खरे असले तरी कुटुंबात सासू-सासरे, मामा-मामी, काका-काकू, नणंद, दीर, आत्या यांना मान द्यावाच लागतो. संतांच्या बाबतीत त्यांच्या सहवासाने कृपादृष्टि होऊन लाभ होत असतो. त्यांच्यात आपण आपल्या गुरुचे दर्शन घ्यावे. आप परभाव बाळगू नये. नमस्कार न करून त्यांचा उपमर्द करू नये. लीनता व प्रेम हे असलेच पाहिजे. पू. बापुराव महाराजांचे शिष्य आहोत असे म्हणत असतांना शिष्याची जबाबदारी वाढते आणि गुरुला जे आवडते आणि गुरुने जी शिकवण दिली आहे त्याप्रमाणे शिष्याची वागणूक असायला हवी. तेव्हा अण्णा जरी गुरुला विसरत नसले तरी संतांचे दर्शन घेऊन लाभ घ्यावा. बुद्धिभेद व्हायला नको." नलिनीबाई म्हणाल्या "डॉ. अण्णासाहेब भालेकरांचे दुखणे पू. शंकराचार्यांना माहित होते आणि पू. बापुरावांनी त्यांना त्रासातून मुक्त केले हे ही माहित होते. पू. बापुरावांचा अधिकार शंकराचार्यांनी जाणला. पू. स्वामी स्वरूपानंदांनी बाबासाहेब केतकरांकडे इच्छा प्रकट केली की डॉ. भालेकरांवर कृपा करणाऱ्या संतांना भेटायचे आहे. त्यांच्या भेटी झाल्या. तेव्हा शंकराचार्य म्हणाले "आपके महाराज महान हैं ही किंतु मां तो साक्षात जगदंबा है." पू. शंकराचार्य म्हणाले की या संतासारखे संत मिळणे दुर्मिळ नव्हेच तर असे संत दुसरे नाहीच मिळणार."

अण्णा उर्फ केशवराव पाटणकरांना एकदा स्वप्न पडले. पू. बापुराव महाराज स्वप्नांत म्हणाले की गाई उपाशी आहेत. पाच रुपये आणून दे. अण्णा ऑफिसला जाण्या अगोदर पू. महाराजांना पाच रुपये दक्षिणा अर्पण करून आले. ही गोष्ट नलिनीबाईंना कळल्यावर त्या अण्णांना रागावून म्हणाल्या "पाच रुपयांत चारा येतो का?" अण्णा म्हणाले "महाराजांनी मला जसे सांगितले तसे केले. मला माहित नाही." पू. मायबाईंची नंतर जेव्हा भेट झाली तेव्हा त्या म्हणाल्या की बरे झाले अण्णांनी त्यादिवशी पाच रुपये दक्षिणा दिली. त्या दिवशी गाईसाठी चारा आणता आला.

एका एकादशीला पू. महाराजांचे जेवण व्हायचे होते. नलिनीबाई दर्शन घेऊन निघाल्या. पू. बापुराव महाराज रिक्शा स्टॅण्ड पर्यंत नलिनीबाईंना पोहोचवायला आले. रिक्षांत बसविल्यावर पू. बापुराव म्हणाले "बाई, नवरा तुला काही म्हणणार नाही. जा." गुरुचे जेवण झाल्याशिवाय तेथून उठू नये याची अक्कल त्यांना नव्हती असे त्या म्हणू लागल्या. त्यावेळी काही कळतच नव्हते. त्या म्हणतात त्यांना पू. महाराज व पू. मायबाई हे स्त्री-पुरुष रूपात अधिकारी व्यक्ति आहेत असे वाटे. सद्गुरु माझे परब्रह्म आहे हे कळले नाही. आम्ही करंटे अशी नलिनीबाईंची भावना झाली. परंतु दादा पाटणकरांनी त्यांच्या डोळ्यांत अंजन घातले असे नलिनीबाई सांगत होत्या.

एकदा नलिनीबाई पू. बापुराव महाराजांशी भांडल्या. त्यांना महाराजांचा राग आला. त्यांनी पू. मायबाईंकडे जा म्हणून हाकलून दिले. "तू मायबाईंकडे जात जा. असे म्हणाले" नलिनीबाईंनी सांगितले की याचा अर्थ असा होता की पू. महाराज आणि पू. मायबाई हे वेगळे नसून एकच सद्गुरुत्व आहे आणि पू. बापुराव महाराज यांनी देहत्याग केल्यावर पू. मायबाईच सर्वांना मार्गदर्शन करणार आहेत. आम्हाला योग्य वेळी अर्थ लावता आला नाही. म्हणून शिष्याला भक्ति करतांना सावध रहावे लागते.

दादा पाटणकर एकदा नलिनीबाईंना म्हणाले "आपल्या सद्गुरुशिवाय कुठेही जाऊ नये." नलिनीबाईंने धीटपणे विचारले "तुम्ही दुसऱ्यांना गोष्टी सांगता पण तुमचे गुरु साकोरी, शिर्डीजवळचे पू. उपासनी महाराज आहेत. तरी तुम्ही आमच्या महाराजांकडे कां येता?"

दादा पाटणकर म्हणाले "पू. उपासनी महाराज यांनी सांगितले आहे. गुरु आज्ञा पाळावी. त्यांनी सांगितले की तुम्ही साकोरीला नेहमी येऊ शकणार नाही. आम्ही व पू. बापुराव महाराज एक आहोत. त्यांच्याकडे जात जा. तेथे सेवा केली ती आम्हाला पोहोचेल."

नलिनीबाई दर्शनासाठी येत तेव्हा पू. मायबाई सतत काम करतांना दिसायच्या. त्या लाकडावर चुलीवर स्वयंपाक करताहेत, पू. महाराजांना कास्याच्या ताट-वाटीत वाढताहेत तर कधी पू. बापुराव महाराजांचे पद प्रक्षालन आणि पदराने पाय पुसून गंध, हळद, कुंकू, फूल, तुळस वाहून तन्मयतेने पूजा करताहेत. असे दृश्य बघायला मिळायचे. पू. महाराज स्वतः प्रसाद वाटत. कधी पू. महाराजांच्या ताटातील उच्छिष्ट मिळे. त्यांनी नमस्कार केल्यावर पू. बापुरावांनी डोक्यावर हात ठेवावा व मुलीला जवळ घेऊन आलिंगन द्यावे. हा आनंद नलिनीबाईंच्या भाग्यात होता. त्या गोपीभाव ठेवून कृष्णाला आलिंगन देताहेत असा अनुभव घेत होत्या. मन एका पवित्र वेगळ्या जगात वावरत आहे असे वाटे. त्यांत पू. बापुराव दहा पाच वऱ्हाडी शिष्या देत. ते ही प्रसादरूपी शब्द ऐकावेसे वाटे. "मन चंगा तो कठौती में गंगा." हा अनुभव जे भक्त मग पुरुष असो वा स्त्री, मुलगा असो की मुलगी ज्या शिष्याला पू. बापुरावांचे आलिंगन मिळाले त्यांना विलक्षण अनुभूति मिळाली आणि परमानंद स्थितीचा लाभ झाला. पितृवत प्रेम मिळाले.

पू. मायबाईंचा असा कामरगाडा बघितला आणि त्यांचे नामस्मरण बघितले तेव्हा पू. मायबाईंना नलिनीबाई म्हणाल्या "मायबाई, आज लोक मुलीला पहायला आले होते. तेव्हा आज येणे होईल की नाही असे वाटले. मन इकडे धावत होते म्हणून उशीरा आले."

पू. मायबाई म्हणाल्या "बाई, आपण प्रापंचिक माणस. आपल्या घरचे काम हे महाराजांचेच आहे हा भाव ठेवून रहावे. घरातील माणस काय भूत असतात? हातात काम आणि मुखात राम म्हणावा." सोप्या भाषेत पू. मायबाईंनी प्रपंच व परमार्थाची सांगड कशी घालावी हे सांगितले.

नलिनीबाई म्हणाल्या "पू. मायबाईंचा उपदेश ऐकला पण कृती झाली नाही. माऊलीचे ऐकले असते तर तेरा कोटी रामनामाचा जप आता पर्यंत झाला असता."

सूरदास म्हणाले "या नलिनीबाई परखड, स्पष्ट वक्त्या, प्रेमळ व नितांत श्रद्धा असणाऱ्या पू. महाराजांच्या भक्त होत्या. त्या साध्या भोळ्या स्वभावाच्या आणि स्वच्छ भाव ठेवणाऱ्या होत्या. पू. मायबाईंशी व पू. महाराजांशी मुली प्रमाणे भांडू शकत होत्या." नलिनीबाई पू. मायबाईंना म्हणाल्या "माय मला तुझे कष्ट व दुःख पाहवत नाही. मी बापुरावांशी भांडणार आहे." तेव्हा पू. मायबाई म्हणाल्या "तू भांडसूकच त्यांची लेक आहेस. बाई हा तुझा जिव्हाळा आहे." असे म्हणून पू. मायबाईंनी नलिनीबाईंचा हात धरला. परब्रह्माने नलिनीबाईंना आवळले व सर्व भार अंगावर टाकला असे वाटले. त्या घामाघूम झाल्या. नलिनीबाई म्हणाल्या "पू. मायबाईंनी मला सावरले आणि माझा गुरु साक्षात परब्रह्म आहे असे म्हणून महाराजांकडे बोट दाखविले. मी अज्ञानी म्हणून मला तेव्हा वाटले की परब्रह्माचे पाय कसे धरू? पू. मायबाई पाय धरा म्हणाल्या आणि त्यांनी मला एक मंत्र सांगितला."

सूरदास म्हणाले "नलिनीबाई अंतरंगातून नवविधा भक्तिकरून प्रेमाने भक्तिरसाचा परमानंद अनुभवीत होत्या." ते पुढे म्हणाले "पू. महाराज व पू. मायबाईची सख्य व दास्य भावनेने श्रद्धापूर्वक भक्तिकरणारे अनेक शिष्य होते. प्रसंगानुरूप मला ही माहिती मिळाली ती तुम्हाला ऐकविली. शितावरून भाताची परीक्षा श्रोतृवर्गाने करावी. ही विनंती आहे."

सूरदास यांनी पुढील कथा सांगितली -

काका पाटणकर हे आयुर्वेदिक वैद्य होते. ते वरील सांगितलेल्या कथेमधील पू. बापुराव महाराज यांचे अनन्य भक्त आप्पा पाटणकर व अण्णा पाटणकर यांचे काका होते. ते सुद्धा चिटणीस पार्क (नागपूर) जवळ वाकर रोडवर राहत होते. ते धार्मिक होते आणि अनेक औषधी ते निरनिराळ्या प्रक्रिया करून घरी तयार करीत असत. घरी मोठ्या काचेच्या आणि चीनीमातीच्या बरण्यांमध्ये निरनिराळे रंगीत भस्म लोकांना दिसत. घरी मूल नव्हते. काकू या सुद्धा काकांना औषधे तयार करण्यासाठी मदत करायच्या. औषधांवर आयुर्विज्ञानाप्रमाणे मंत्रार्चित औषधे ते तयार करीत असत. काका आणि काकू ह्यांनी साकोरीचे पू. उपासनी महाराज यांना गुरु केले होते. आप्पा पाटणकरांकडे पू. बापुराव महाराज येत असल्यामुळे त्यांचे दर्शन काका व काकूंना झाले. दोघांची श्रद्धा पू. महाराज आणि पू. मायबाई यांच्यावर बसली. पू. बापुराव महाराज यांना पू. उपासनी महाराजांबद्दल आदर होता व त्यांना ते अधिकारी संत म्हणून मानीत होते. पाटणकर बंधू घरी काकांना दादा म्हणून हाक मारीत असत. काका व काकूचा व्यवहार प्रेमळ होता. धार्मिक आणि अध्यात्मिक विषयांवर ते नातलगांना मार्गदर्शन करीत असत. १९५२ साली ते वृद्धत्वाकडे झुकले होते. पू. उपासनी महाराज यांनी १९४१ साली देहत्याग केल्यानंतर त्यांना गुरु गेल्याचे दुःख होते. पू. उपासनी महाराज यांनी दृष्टांत देऊन काका पाटणकर यांना सांगितले की त्यांचे साकोरीला येणे होणार नाही म्हणून पू. बापुराव महाराजांचे दर्शन घ्यावे. पू. बापुरावांची केलेली सेवा त्यांना पोहोचेल. तसेच काकूसाठी आज्ञा केली की त्यांनी पू. मायबाईची ओटी भरावी. पू. उपासनी महाराजांची गुरुआज्ञा पाळून काका व काकू पू. बापुराव महाराजांच्या दर्शनाला येऊ लागले. पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाईंना पण काका काकू घरी बोलावीत व त्यांची पूजा करीत असत.

मेडीकल कॉलेजचे नागपूरचे डीन व प्रख्यात डॉक्टर सहस्रबुद्धे हे पू. उपासनी महाराजांचे शिष्य आणि काका पाटणकरांचे मित्र होते. गुरुबंधूंचे दृढ नाते होते व त्यांच्या मध्ये अध्यात्मिक चर्चाही होत असे. डॉ. सहस्रबुद्धे यामुळे पू. बापुराव महाराजांकडे येऊ लागले. पू. उपासनी महाराजांच्या साकोरीच्या आश्रमांत पू. उपासनी महाराज यांनी पंचकन्येला सेवा करण्याची संधी दिली. उपासनी महाराज यांचे उत्तराधिकारी म्हणून आश्रमाची प्रमुख कन्या म्हणून पू. गोदावरीमाता यांची पू. उपासनी महाराज यांनी नेमणूक केली. पू. उपासनी महाराजांचा मठ नागपूरला बोरनाल्याला पण आहे. तसेच खडगपुरला आहे. पू. गोदावरीमाता नागपूरला पण येत होत्या. त्यांना काका पाटणकरांकडून पू. बापुराव महाराजांची माहिती आणि अधिकार कळला. पू. गोदावरीमाता यांना पू. बापुराव महाराज यांचे दर्शन घेण्याची उत्सुकता होती. त्या पू. बापुराव महाराजांच्या भेटीला आल्या. प्रथम भेटीतच पू. गोदावरीमातेचे अष्टसात्विक भाव जागृत झाले आणि गुरु तथा पितृतुल्य उपासनी महाराज पू. बापुरावांमध्ये दिसले. त्यामुळे पू.

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥

गोदावरीमातेने पू. बापुराव महाराजांचे चरणस्पर्श करून पू. बापुराव महाराजांना पू. उपासनी महाराज समजून आलिंगन दिले. अद्वैतभाव जागृत होऊन पू. गोदावरीमाता त्यावेळी भक्तिरसात डुंबून गेल्या.

पू. गोदावरी माता

पू. गोदावरीमाता यांनी पू. बापुराव महाराजांना नागपूरच्या मठांत बोलावून पादयपूजा केली. पुढील काळांत अनेक वेळा त्या नागपूरला आल्या की पू. बापुराव महाराज मठात जात आणि पू. गोदावरीमाता पू. बापुराव महाराजांकडे येत असत.

नलिनीबाई पाटणकरांनी सांगितले की काका पाटणकर व डॉ. सहस्रबुद्धे हे बरीच दक्षिणा पू. बाबासाहेबांच्या फोटोसमोर ठेवायचे. त्यांचा सेवाभाव त्यांच्या गुरुआज्ञेप्रमाणे होता. परंतु नलिनीबाईंना वाटत होते की या लोकांसारखा सेवाभाव त्यांना नाही जमला म्हणून त्यांना खंत आहे. पू. महाराजांकडील दक्षिणा ही गोसेवेसाठी आणि उत्सवांत अन्नदानासाठी खर्च होत असे.

सूरदासांना आत्मारामने विचारले "सूरदासजी, पाटणकर कुटुंबाची पुण्याई फार मोठी आहे. त्यांना संत सहवास व संतांचे आशीर्वाद सतत मिळत होते. सर्व कुटुंबाची या संतांप्रती श्रद्धा आणि भक्ति निर्मळ भावाने अध्यात्मिक उन्नतीसाठी होती असे दिसते. आज तर अशी परिस्थिती आहे की लोक ऐहिक सुखासाठी संतांकडे येतात."

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥

सूरदास म्हणाले "खरं आहे. लोक समाधानी नाहीत. संतवचन आहे 'ठेविले अनंते तैसेचि रहावे चिती असू द्यावे समाधान'. पण लोक अध्यात्मात प्रगती करण्यासाठी आले तर या वचनाकडे ते लक्ष देतील. नलिनीबाई, आक्का उर्फ वत्सलाबाई, आप्पा पाटणकर, अण्णा पाटणकर, वैद्य काका पाटणकर हे त्यांच्या गुरुकडे परमार्थात प्रगती करण्यासाठी येत. म्हणून त्यांचे अंतःकरण निर्मळ व शुद्ध होते. या सर्वांवर गुरुकृपा होती."

सूरदास यांनी सांगितले "उपासनी महाराजांवर श्रेष्ठ संत शिर्डीचे साईबाबा यांची कृपा होती. पू. साईबाबांनी उपासनी महाराजांचे मन स्थिर केले. त्यांनी उपासनी महाराजांकडून योग व तप करवून घेतले. त्यांना विदेहावस्था देऊन सद्गुरु अवस्थेत पू. साईबाबांनी पोहोचविले. लोक कल्याणार्थ त्यांच्याकडून पू. साईबाबांच्या हयातीत आणि पू. साईबाबांच्या समाधिनंतर ईश्वर भक्तिचे कार्य करवून घेतले. पू. साईबाबा समाधिस्थ झाल्यावर त्यांचे सर्व कार्य पू. उपासनी महाराजांनी चालविले. साकोरी (शिर्डी जवळ), नागपूर बोरनाला आणि खडगपुर मध्ये त्यांचे मठ आहेत. पू. उपासनी महाराजांनी दोन शिष्य सद्गुरुपदा पर्यंत पोहोचवून आध्यात्मिक कार्य त्यांच्या कडून करवून घेतले. त्यांत पू. गोदावरीमाता यांनी आश्रम सांभाळले आणि पू. मेहेरबाबा यांनी देश-विदेशामध्ये ईश्वरभक्तिचे कार्य केले. पू. गोदावरीमातेने पंचकन्येकडून अनेक यज्ञ आणि वैदिक कार्य भारतात केले. त्यांचे आजही अनेक शिष्य हयात आहेत."

आप्पासाहेब पाटणकरांकडे पू. बापुराव महाराज, पू. मायबाई, पू. नारायण गुरु (अमरावती) माहुलीकर, द्विपीठाधीश्वर शंकराचार्य स्वामी स्वरूपानंद सरस्वती येत असत. असे पाटणकर कुटुंब परम भाग्यवान आहे. श्री आप्पासाहेब उर्फ गजानन पाटणकर यांचे चिरंजीव आनंद उर्फ विनायक - सून सौ. ललिता, चिंतामणी - सून सौ. माधुरी, सून सुनंदा (कै. सुधीर यांची पत्नी) हयांची पू. बापुराव महाराज व पू. मायबाई महाराज यांचेवर श्रद्धा आहे व ते दर्शनाला येत असतात. सौ. ललिता ही शास्त्रीय गायन करीत असे. तिने ३-४ वेळा पू. महाराजांसमोर गायन सेवा समर्पित केली. पू. महाराज तिला आनंदची पत्नी म्हणून आनंदी म्हणायचे. कै. सुधीर पाटणकर मुंबईहून नागपूरला पू. महाराज व पू. मायबाईंच्या दर्शनाला येत होता. तसेच अण्णासाहेब उर्फ केशवराव पाटणकर यांचे सून भाग्यश्री (कै. वसंत यांची पत्नी), चि. शरद सून भारती, मुलगी अनुराधा वैद्य आणि चित्रा अरविंद परांजपे हयांची पू. महाराज व पू. मायबाईंवर श्रद्धा असून दर्शनाला येतात. मुलगी उत्तरा मनोहर, मुलगा वसंत हयात असे पर्यंत पू. महाराज व पू. मायबाईंच्या दर्शनाला येत होते.

ददियाचे भैयासाहेब उर्फ भालचंद्र वाईकर यांची भेट पू. बापुराव महाराजांशी नाना उर्फ दिनकरराव वाईकर व जीजी हळदेमुळे नागपूरला झाली. ददिया हे गाव बालाघाट (म.प्र.) शहराजवळ आहे. त्यांची श्रद्धा पू. बापुराव महाराजांवर बसल्यामुळे ते मुलाबाळांसह पू. बापुराव महाराजांकडे नागपूरला दर्शनाला येत असत. भैयासाहेब वाईकरांना नानू उर्फ माधव आणि आप्पासाहेब उर्फ श्रीनिवास (शाम, किशोर आणि विवेक यांचे वडील) ही दोन मुले पू. महाराजांकडे दर्शनाला येत असत.

नानूची पत्नी माणिक हिला गाणे चांगले म्हणता येत असल्यामुळे जीजी हळदे (नानूची बहिण) तिला पू. बापुराव महाराज हळदेकडे आले की भजन म्हणायला लावीत. गाण्याची सेवा सुद्धा

सद्गुरुला रुजू होते म्हणून जीजीचा आग्रह असायचा. पू. बापुराव महाराज नानू आणि माणिकच्या पाठीवर थाप देऊन आलिंगन द्यायचे. त्यांना शरीरात वीज चमकल्याचा भास होऊन शरीर "चार्ज" होत आहे अशी अनुभूती येत असे. अशी अनुभूती वाईकर व हळदे कुटुंबाला पण मिळाली. पू. महाराजांची पद्धत अशी असायची की नवऱ्याच्या नावाला अनुरूप पत्नीला टोपण नाव द्यायचे आणि त्या टोपण नावाने तिला बोलवायचे. जसे वसंतराव घाटेची पत्नी प्रभा तिला वासंती म्हणत तर नानूच्या बायकोला नानीबाई म्हणत. पू. बापुरावांनी सांगितले की वासंती मागच्या सात जन्माची तर नानीबाई पाच जन्माची पुण्यवान आहे.

माणिक वाईकर १९५५ साली माहेरी जाणार होती म्हणून पू. बापुराव महाराजांकडे नानू व माणिक नमस्कार करण्यासाठी गेले. पू. बापुराव महाराज म्हणाले "नानीबाई तू उद्या मंत्र घ्यायला ये." नानू पू. बापुरावांना म्हणाला "तिला एकटीलाच मंत्र देणार काय?" त्यावर पू. बापुराव महाराज म्हणाले "बरोबर गोपाळकृष्ण हवाच." गुरुने स्वतः शिष्याला मंत्र घ्यायला बोलाविले. कधी पू. महाराज लोकांना मंत्र देण्या अगोदर सव्वालाख रामनामाचा जप करायला सांगत आणि व्यंकटेश स्तोत्राचे पाठ करायला लावून नंतर मंत्र देत असत. पण या जोडप्याला स्वतःहून मंत्रोपदेशासाठी बोलाविले.

नानू १९५६ साली रविनगर नागपूरला सरकारी क्वार्टरमध्ये राहत होते. माणिक गरोदर व अशक्त असल्यामुळे डॉ. वांकरच्या सल्ल्याने सीताबर्डीच्या सूतिकागृहात दाखल केले. आठ दिवसांत तिला बरे वाटू लागले. अधून मधून तिची कंबर दुखत होती. डॉ. वांकर म्हणाल्या की ती आठ दिवसांत बाळंत होईल म्हणून तिला घरी नेले नाही. ८ दिवस म्हणता म्हणता दवाखान्यात दोन महिने थांबवावे लागल्यामुळे सर्व चिंतित झाले. मेयो हॉस्पिटलमधून एक्स-रे काढा म्हणून डॉ. वांकर सतत पाठीमागे लागल्या कारण मूल पोटांत मोठे झाले असून सीझरींग ऑपरेशन करावे लागेल असे त्या म्हणाल्या. त्याकाळी सिझरींग ऑपरेशन म्हटले की सर्वच लोक घाबरायचे. नानूने पू. बापुराव महाराजांना त्यांची चिंता सांगितली. पू. बापुराव महाराज माणिकच्या भेटीसाठी बर्डी सूतिकागृहात आले आणि माणिकला धीर देऊन म्हणाले "काळजी करू नको. आठ दिवसांनी बुधवारी तू बाळंत होतील." पुढच्या बुधवारी माणिक नानूला म्हणाली "मला घरी घेऊन चला माझे पोट दुखत नाही. उगाच येथे दोन महिन्यांपासून दाखल करून ठेवले आहे." थोडा वेळ गेल्यावर माणिकला बाळंतपणाच्या कळा आल्या आणि ती सुखरूप बाळंत झाली. पू. बापुराव महाराजांनी कृपा केल्यामुळेच सीझरींग ऑपरेशन टळले आणि त्यांनी सांगितल्या दिवशीच बाळंत पण झाली. असे नानू म्हणाले.

नानू-माणिक त्यांच्या पमा, मेथा व राजू या मुलांसोबत १९७० साली वारासिवनीला राहत होते. तेथील डॉक्टरने माणिकला टी.बी. (क्षय रोग) झाला आहे असे सांगितले. माणिकला नागपूर मेडिकल कॉलेज हॉस्पिटल मध्ये दाखल केले. नानूच्या चिंतेत भर पडली. वाईकरवाडा ते हॉस्पिटल, औषध पाणी, अनेक वेळा एक्सरे काढून आणणे अशा चकरा सुरू झाल्या. या काळांत वारासिवनीला पण जावे लागत होते. त्याकाळी टी.बी. रोगातून वाचणे कठीणच असायचे. डॉक्टर म्हणाले टी.बी. जास्तच पसरला आहे. नानूनी पू. बापुराव महाराजांना विनंती केली. पू. बापुराव महाराज म्हणाले "एक्स-रे खोटा आहे. पुन्हा काढा." नानूने डॉ. पावडेकडे मोठा एक्स-रे काढला. एक्स-रे मध्ये रिपोर्ट आला की टी.बी. पूर्ण बरा झाला.

हा चमत्कार पू. बापुराव महाराजांचाच आहे असा शिष्यांना विश्वास आहे. यानंतर माणिकला १९७२ साली सीमा नावाची मुलगी झाली.

१९७८ साली कोराडीला नानूची मोठी मुलीच्या साडीने पेट घेतल्यामुळे ४०% भाजली. दोन महिने मेयो हॉस्पिटल मधे तिला दाखल केले. १७% भाजलेले पेशंट सुद्धा डोळ्यासमोर दगावले. पू. बापुराव महाराजांचा धावा, पू. मायबाईकडून अंगारा आणून लावणे आणि तिच्या पलंगाजवळ खिडकीत पू. बापुराव महाराजांच्या फोटोची पूजा त्यांनी केली. मुलगी त्यातून सुखरूप घरी आली ती पू. बापुराव महाराजांच्या कृपेने.

सूरदास म्हणाले "कधी शिष्याची परीक्षा असते व बुद्धिभेद होण्याचे प्रसंग परमार्थ मार्गात येतात. नानू वारासिवनीला असतांना लांबे महाराजांचे एक शिष्य त्यांच्याकडे येत असत. त्यांचा नानूला आग्रह होता की परमार्थात उन्नती करण्यासाठी गुरु बदलता येतो, म्हणून लांबे महाराजांचा मंत्र घ्यावा. नानू त्या लांबे महाराजांच्या शिष्याला उत्तर देत नसे. नानू पू. बापुराव महाराजांकडे आले असतांना त्यांच्या मनांत लांबे महाराजांचा प्रश्न घोळत होता. नानूनी पू. बापुराव महाराजांना काहीच विचारले नाही. पू. बापुराव महाराज इतर शिष्यांशी बोलता बोलता थांबले व म्हणाले "वा बेटा! आपला बाप म्हातारा झाला म्हणून त्याला फेकून दुसरा बाप करावा काय?" पू. महाराजांना अंतर्ज्ञानाने नानूची द्विधा मनःस्थिती समजली होती आणि त्याचा बुद्धिभेद होऊ नये म्हणून त्याला उत्तर पण पू. बापुराव महाराजांनी दिले होते. नानूला याचे आश्चर्य वाटले की पू. बापुराव महाराज अंतर्ज्ञानी आहेत. त्याला योग्य मार्गदर्शन पू. बापुरावांकडून मिळाले. पू. बापुराव महाराजांप्रति श्रद्धेला तडा गेला नाही म्हणून नानूला आनंद झाला.

मनसाराम सूरदासला म्हणाला "सूरदासजी, वाईकर व हळदे कुटुंबावर पू. बापुराव महाराज व पू. मायबाईचे प्रेम तर होतेच पण ते या भक्तांकडे विशेष लक्ष देत होते, असे आपण सांगितलेल्या घटनांवरून दिसते. पू. बापुराव महाराज आणि पू. मायबाई की जय हो."

सूरदास म्हणाले "कबीरदास या संताचे गुरुबद्दल म्हणणे असे आहे -

'कबीर ते नर अंध हैं, जो गुरु को कहते और ।

हरि रूठे गुरु ठौर है, गुरु रूठे नहीं ठौर ॥'

याचा अर्थ भगवंत रुसला तर शिष्याच्या पाठीशी त्याचा गुरु उभा राहून कल्याण करू शकतो पण गुरुची नाराजी झाली तर भगवंत त्या शिष्याची मदत करू शकत नाही. गुरु श्रेष्ठ आहेच. सद्गुरुहूनी देव मोठा, ऐसे मानी तो शिष्य करंटा हे लक्षात ठेवावे. शिष्याने गुरुला अनन्यपणे शरण जाऊन प्रार्थना करायला हवी.

'अंतर्ज्ञानी एक तुम, आत्म के आधार ।

जो तुम छोड़ो हाथ तो, कौन उतारे पार ॥'

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥

म्हणून आपली गुरुनिष्ठा अतूट ठेवावी. संतश्रेष्ठ गुलाबराव माऊलीने खालील ओवीत गुरुनिष्ठा हे धन आहे असे सांगून त्यामुळे शिष्याला गुरुकृपा, संकटहरण आणि पाप-तापातून मुक्ति मिळते असे सांगितले आहे.

‘गुरुनिष्ठा श्रेष्ठ धन । सांभाळावे काय मन ।
मग गुरुकृपा धन । येईल हो वोळूंगना ॥
कोसळली जी संकटे । पळतील बारावाटे ।
गुरुनिष्ठा धन नेटे । सांभाळावे ते चोखटे ॥
गुरुमंत्राचे स्मरण । ध्यानी श्रीगुरु चरण ।
हेच निष्ठेचे साधन । वाढवावे रात्रंदिन ॥
जेथे निष्ठा तेथे कृपा । नुरे ठाव पापा तापा ।
निष्ठेविण मार्ग सोपा । नाही अन्य जाणीजे पा ॥”

॥ श्रीराम जय राम जय जय राम॥श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीराम जय राम जय जय राम ॥